

REZULTATI PIRLS 2001

- 2.1 Kratko poročilo
- 2.2 Mednarodni bralni dosežek
- 2.3 Bralni dosežki pri pripovedih in razlagah
- 2.4 Mejniki
- 2.5 Branje in družina
- 2.6 Šolski učni načrt in organiziranje poučevanja branja
- 2.7 Učitelji in poučevanje
- 2.8 Šolsko okolje
- 2.9 Samopodoba otrok, njihov odnos do branja in zunajšolske dejavnosti
- 2.10 Preglednice

2.1 Kratko poročilo

Bralni uspeh

- Od vseh držav, ki so sodelovale v PIRLS-u 2001, je imela Švedska najvišji dosežek v bralni pismenosti. Za njo so se uvrstile Nizozemska, Anglija in Bolgarija. Tudi Latvija, Kanada, Litva, Madžarska, ZDA, Nemčija in Italija so bile uspešnejše od večine ostalih držav.
- Deklice so v vseh državah dosegle boljše bralne uspehe kot dečki.
- Švedska in Anglija sta imeli najvišji povprečni dosežek pri pripovedih, s tem da je imela Švedska precej višji srednji dosežek kot druge udeležene države, Anglija pa se je odrezala precej bolje od drugih držav, razen od Nizozemske, ZDA in Bolgarije. Od Nizozemske, ZDA in Bolgarije je bila uspešnejša le Švedska.
- Pri razlagah so imele najvišje povprečne dosežke Švedska, Nizozemska in Bolgarija. Švedska je imela precej višji dosežek kot druge države, Nizozemska in Bolgarija pa sta bili precej boljši kot vse države, razen Latvije in Anglije, ki ju je prekosila le Švedska.

Domače dejavnosti, ki spodbujajo pismenost

- V vseh državah smo opazili pozitivno povezavo med bralnimi dosežki in tem, ali so bili učenci in učenke pred začetkom šolanja vključeni v dejavnosti, ki spodbujajo pismenost (npr. branje knjig, pripovedovanje zgodb, petje pesmi, igranje z abecedo in igranje besednih iger). Starši so se z otroki na splošno veliko ukvarjali, največ v Angliji in na Škotskem.
- V povprečju smo po državah opazili močno povezavo med rezultati testa PIRLS in tem, ali učenci govorijo jezik testa PIRLS tudi doma.
- V vseh državah so otroci, ki so imeli doma veliko knjig za otroke (več kot 100), brali bolje kot tisti, ki so imeli doma malo knjig za otroke (10 ali manj). V mednarodnem povprečju je imela večina otrok (58 %) doma več kot 25 knjig za otroke.
- V povprečju imajo učenke in učenci z najboljšimi bralnimi dosežki starše, ki berejo (več kot šest ur na teden) in so branju naklonjeni.

Učni načrt in organizacija šole

- V večini držav so ravnatelji poročali, da je prve veščine pismenosti (npr. prepoznavanje večine črk abecede, branje in pisanje nekaj besed, branje stavkov in pisanje črk abecede) pred začetkom šolanja obvladala manj kot polovica otrok (pogosto tudi manj kot četrtnina). Izjema so bile Anglija, Singapur, Slovenija, Kanada, Francija, Švedska in ZDA.
- Starši več kot polovice otrok (54 %) so poročali, da so ob začetku šolanja njihovi otroci primerno ali zelo dobro obvladali prve veščine pismenosti, starši le 17 odstotkov otrok pa so poročali, da njihovi otroci teh veščin sploh niso obvladali.
- V vseh državah so ravnatelji poročali, da je v prvih štirih razredih branje bolj poudarjeno kot druga področja učnega načrta. Povprečno je skoraj štiri petine otrok (78 %) obiskovalo šole, v katerih je bil na branju večji poudarek kot na drugih področjih učnega načrta.
- V Kanadi, Kolumbiji, ZDA, Franciji, Grčiji, na Cipru in Novi Zelandiji so učitelji porabili za poučevanje jezika povprečno devet ur na teden, v Makedoniji pa tri ure na teden. Mednarodno povprečje je bilo sedem ur. Učitelji 28 odstotkov otrok so poročali, da posvečajo poučevanju branja več kot šest ur na teden.
- Najbolj razširjen pristop k učenju branja je bil v vseh državah branje kot dejavnost celega razreda. 38 odstotkov učencev je bilo v razredih, kjer je učitelj vedno ali skoraj vedno izbral to metodo.
- V povprečju je približno pol otrok (56 %) obiskovalo razrede, v katerih so vsi brali isto gradivo, ampak vsak v svojem tempu, tretjina otrok (32 %) pa je brala različno gradivo, ki je bilo v skladu z njihovo bralno ravno. Drugi so brali isto gradivo z istim tempom, pogosto zato, ker so bili na isti bralni ravni.
- Učitelji in učiteljice so v povprečju poročali, da je bila največkrat izbrana razredna dejavnost spraševanje učencev po glavni ideji besedil in zahteva, da razložijo in utemeljijo razumevanje prebranega besedila (to dejavnost so vsak teden opravljali učitelji vsaj 90 odstotkov učenk in učencev).
- Učitelji skoraj dveh tretjin (63 %) otrok so poročali, da nikoli nimajo dostopa do strokovnjaka za branje. Učitelji dvanajstih odstotkov učencev so poročali, da je bil učencem, ki so imeli z branjem težave, strokovnjak za branje vedno na voljo, pri 25 odstotkih pa je bil tak strokovnjak na voljo le včasih.
- Ko so jih vprašali, kaj ponavadi storijo, če neki učenec pri branju zaostaja, so skoraj v vseh državah učitelji največkrat odgovorili, da posvetijo več časa individualnemu delu s takim otrokom (to velja za 88 % učencev).

Poučevanje branja

- V vseh državah sta imeli povprečno dve tretjini učenk in učencev vsak dan učne ure na osnovi učbenika ali berila. V Bolgariji, Grčiji, Latviji, Rusiji, Slovaški, na Cipru in na Madžarskem so skoraj vse učence (95 % ali več) učili na ta način. Delovne zvezke je vsak dan uporabljala približno tretjina učencev (32 %), skoraj polovica učencev (46 %) pa enkrat na teden.
- Najpogostejši pristop k poučevanju (mednarodno povprečje je 53 %), je bilo vsakodnevno poučevanje na osnovi učbenika ali berila, ki so mu vsaj enkrat na teden sledile še vaje iz delovnega zvezka ali delovnih listov. Tri četrtnine učenk in učencev (mednarodno povprečje je 76 %) so vsaj enkrat na mesec dopolnile tedenski učni program z vsaj dvema

od naslednjih dejavnosti: branje otroških knjige, branje časopisov ali revij, dejavnosti, ki vključujejo računalnik ali naloge povezane z internetom.

- V povprečju so v razredih veliko pogosteje brali leposlovje kot stvarno literaturo. Učiteljice in učitelji 84 odstotkov otrok so poročali, da vsaj enkrat na teden pri poučevanju branja uporabljajo leposlovje, medtem ko so stvarno literaturo tedensko uporabljali le pri 56 odstotkih otrok.
- Učitelji in učenci so se strinjali, da je bilo samostojno tiho branje najpogostejša razredna dejavnost, zlasti pri učencih z višjimi bralnimi dosežki. V vseh državah sta povprečno dve tretjini otrok (66 %) poročali, da potihno berejo vsak dan, 27 odstotkov pa jih je to počelo enkrat na teden.
- Učitelji so od večine otrok zahtevali, da v razredu vsak dan berejo na glas (56 %). Prav tako so zahtevali, da berejo na glas v manjših skupinah ali parih. Učenci so redkeje poročali, da berejo na glas: približno četrtnina (24 %) je tako brala vsak dan, tretjina (36 %) pa enkrat na teden. Zanimivo je, da so učenci z višjim bralnim dosežkom poročali, da pogosto berejo potihno (vsak dan), manj pa so poročali, da pogosto berejo na glas (enkrat na mesec). Verjetno so lahko učitelji boljše bralce več časa pustili pri miru.
- V mnogih državah so učitelji ustno izpraševali vsak dan, v vseh državah pa so bili otroci vprašani vsaj enkrat na teden. Učenci so poročali tudi, da so pogosto odgovarjali na pisna vprašanja o temah, o katerih so brali v razredu.
- Skoraj vsi otroci (mednarodno povprečje je 85 %) so obiskovali šolo, ki je imela šolsko knjižnico. Pri večini učencev (65 %) so bile to večje podružnice z več kot 500 knjig. Mnogi učenci so imeli dostop tudi do razrednih knjižnic. Povprečno 57 odstotkov učencev je hodilo v šole, kjer je imela večina razredov ali vsi razredi razredne knjižnice. O tem so največ poročali na Škotskem, Cipru, Novi Zelandiji in v Hongkongu.
- Kljub temu, da je bilo na voljo veliko razrednih knjižnic, so učitelji poročali, da jih uporabljajo razmeroma redko. Večina otrok (62 %) je imela le enkrat na teden ali bolj poredko priložnost za izposajo knjig iz razrednih knjižnic.
- Računalniki za poučevanje branja so bili od države do države na voljo zelo različno. Medtem ko je imela večina učencev (več kot 90 %) na Švedskem, Škotskem, Nizozemskem, Novi Zelandiji, Islandiji, v Kanadi, Angliji, Singapurju in ZDA dostop do računalnikov v razredu ali kje drugje v šoli, v Belizeju, Bolgariji, Kolumbiji, Grčiji, Iranu, Kuvajtu, Makedoniji, Moldaviji, Rusiji, na Slovaškem in v Turčiji velika večina (več kot 80 %) učencev ni imela nobenega dostopa do računalnikov.
- Mednarodno so se učitelji pri opazovanju napredka učenca najbolj zanašali na svoje profesionalno mnenje. Učitelji povprečno 70 odstotkov učencev so poročali, da so najbolj poudarjali profesionalno mnenje, medtem ko je bil pri 55 odstotkih poudarek na razrednih testih, pri 39 odstotkih na diagnostičnih testih, pri 23 odstotkih na nacionalnih ali regionalnih testih, pri 16 odstotkih pa na standardiziranih testih

Šola in okolje

- Učenci šol, v katerih je bilo malo učencev iz ogroženih družin (manj kot 10 %), so imeli precej višji povprečni bralni dosežek (za 40 točk) kot učenci šol, v katerih je bila večina učencev iz ogroženih družin. Ravnatelji pravijo, da tretjina učencev obiskuje šole, kjer je razmeroma malo učencev iz ogroženih družin, četrtnina učencev (23 %) pa hodi v šole, v katerih 50 odstotkov učencev prihaja iz socialno-ekonomsko ogroženih družin.

- Vsaj pol otrok v Kanadi, Franciji, Hongkongu, Iranu, Izraelu, Kuvajtu, na Nizozemskem, Novi Zelandiji, Islandiji, v Singapurju in ZDA je obiskovalo šole, v katerih so poudarjali stik s starši.
- Izostajanje pri otrocih ni razširjeno. Skoraj 80 odstotkov učencev je hodilo v šole, katerih ravnatelj so poročali, da izostajanje ni problem ali da je to manjši problem.
- V povprečju je približno tretjina učencev (36 %) obiskovala šole, kjer učijo učitelji, ki so s svojim delom zadovoljni in so do učencev zahtevni, kjer učenci spoštujejo šolsko imetje in ki imajo visoko stopnjo podpore staršev. Ti učenci so imeli višji bralni dosežek kot učenci iz manj pozitivnih šolskih okolij.
- Po državah je povprečno 43 odstotkov učencev obiskovalo šole, ki so poročale o primernih razpoložljivih sredstvih, le 18 odstotkov učencev je hodilo v šole, ki jih je prizadelo pomanjkanje sredstev. Učenci šol, ki niso poročali o pomanjkanju ali neprimernosti sredstev, so imeli v glavnem višje bralne dosežke kot tisti, ki jih je prizadelo pomanjkanje.

Odnos učencev in bralne navade

- V vseh državah je bil odnos učencev do branja na splošno pozitiven. Učenci z najbolj pozitivnim odnosom so imeli najvišje bralne dosežke. Približno polovica učencev se je strinjala z vsako od petih trditev o veselju do branja in spoštovanju do knjig. V vseh državah je imelo več deklic kot dečkov pozitiven odnos do branja.

Povprečno 63 odstotkov otrok je poročalo, da berejo zgodbe ali romane vsaj enkrat na teden. Tako je poročalo več deklic (70 %) kot dečkov (55%). Podobno je povprečno 61 odstotkov učencev poročalo, da vsaj enkrat na teden berejo razlagalna besedila. Tokrat je bila razlika med deklicami (62 %) in dečki (59 %) manjša.

2.2 Mednarodni bralni dosežek

Kako se države razlikujejo po bralnih dosežkih?

Preglednica 1.1 prikazuje razvrstitev bralnih dosežkov učencev 35 držav, ki so se udeležile PIRLS 2001. Države so prikazane po vrsti glede na povprečni (srednji) rezultat, zraven pa je še navedba, ali je povprečje države veliko višje ali veliko nižje od mednarodnega povprečja. Mednarodno povprečje 500 točk je sredina povprečnih rezultatov vseh udeleženi držav. Na vrhu je najuspešnejša država, Švedska, za njo pa se zvrsti 23 držav, katerih povprečni dosežek v bralni pismenosti močno presega mednarodno povprečje. Bralna dosežka dveh držav, Slovenije in Norveške, sta približno enaka mednarodnemu povprečju, povprečni dosežki drugih 10 držav pa so pod mednarodnim povprečjem.

PIRLS si je prizadeval, da bi bila razred in starost testiranih učencev čim bolj primerljiva, kar pa je težko, saj začnejo učenci formalno šolanje pri različnih starostih¹. Preglednica 1.1 kaže,

¹ Izobraževalni sistemi in učni načrti za bralno pismenost držav, ki so se udeležile PIRLS-a, so opisani v Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Kennedy, A.M. & Flaherty, C.L. (Eds.) (2002). PIRLS 2001 encyclopedia: A reference guide to reading education in the countries participating in IEA's Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS). Chestnut Hill, MA: Boston College.

da je testirani razred v večini držav četrti razred formalnega šolanja. Zato poročilo le zaradi pripravnosti navaja četrti razred. Slovenski učenci imajo eno leto manj formalnega šolanja od učencev drugih udeleženih držav, nekaj ruskih učencev pa je bilo v tretjem razredu formalnega šolanja. Učenci Anglije, Nove Zelandije in Škotske so obiskovali peti razred, čeprav so bili na lestvici starosti med mlajšimi. V večini držav so bili učenci stari povprečno 10 let (od 10.0 do 10.9 let). Na Škotskem, Islandiji, Cipru, v Grčiji, Sloveniji, Italiji, Kuvajtu in Belizeju so bili učenci malo mlajši (od 9.7 do 9.9 let). V Latviji, Romuniji in Maroku pa so bili malce starejši (od 11.0 do 11.2 let).

PIRLS je ugotovil, da so med uspehi držav večje razlike. Na preglednici 1.1 lahko vidimo, da je med rezultati sosednjih držav na lestvici v glavnem majhna razlika, razpon med 35 državami pa je zelo velik. Povprečja dosežkov v bralni pismenosti se gibljejo od 561 točk za Švedsko do 372 točk za Belize. Osenčeni srednji del preglednice kaže 95-odstotne zaupne intervale za povprečni dosežek vsake države.

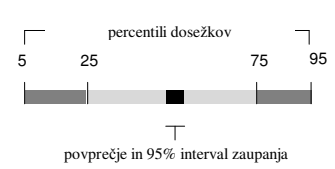
Dosežek vsake države je prikazan za 25. in 75. percentil ter za 5. in 95. percentil. Vsak percentilna točka označuje odstotek učencev, ki so se odrezali pod in nad to točko na lestvici. Na primer, 25 odstotkov otrok se je v vsaki državi odrezalo pod 25. percentilom za to državo, 75 odstotkov pa se jih je odrezalo nad 25. percentilom. Razpon med 25. in 75. percentilom predstavlja rezultate srednje polovice učencev. V večini držav je bil razpon rezultatov za srednjo skupino okoli 100 točk. Rezultati na 5. in 95. percentilu predstavljajo skrajnosti – najnižje in najvišje dosežke. Razpon med tema dvema točkama, kamor sodi 90 odstotkov populacije, je bil v večini držav od 200 do 300 točk. Približno taka je tudi razlika med povprečnimi rezultati držav.

Tabela 1.1: Porazdelitev bralnih dosežkov

države	dosežek pri branju	povprečni dosežek	leto šolanja	povprečna starost
Švedska		▲ 561 (2,2)	4	10,8
[†] Nizozemska		▲ 554 (2,5)	4	10,3
^{†2a} Anglija		▲ 553 (3,4)	5	10,2
Bolgarija		▲ 550 (3,8)	4	10,9
Latvija		▲ 545 (2,3)	4	11,0
* ¹ Kanada		▲ 544 (2,4)	4	10,0
¹ Litva		▲ 543 (2,6)	4	10,9
Madžarska		▲ 543 (2,2)	4	10,7
[†] ZDA		▲ 542 (3,8)	4	10,2
Italija		▲ 541 (2,4)	4	9,8
Nemčija		▲ 539 (1,9)	4	10,5
Češka		▲ 537 (2,3)	4	10,5
Nova Zelandija		▲ 529 (3,6)	5	10,1
[†] Škotska		▲ 528 (3,6)	5	9,8
Singapur		▲ 528 (5,2)	4	10,1
^{2a} Rusija		▲ 528 (4,4)	3 ali 4	10,3
Hongkong		▲ 528 (3,1)	4	10,2
Francija		▲ 525 (2,4)	4	10,1
^{2a} Grčija		▲ 524 (3,5)	4	9,9
Slovaška		▲ 518 (2,8)	4	10,3
Islandija		▲ 512 (1,2)	4	9,7
Romunija		▲ 512 (4,6)	4	11,1
^{2b} Izrael		▲ 509 (2,8)	4	10,0
Slovenija		502 (2,0)	3	9,8
Medn. povprečje		500 (0,6)	4	10,3
Norveška		499 (2,9)	4	10,0
Ciper		▼ 494 (3,0)	4	9,7
Moldavija		▼ 492 (4,0)	4	10,8
Turčija		▼ 449 (3,5)	4	10,2
Makedonija		▼ 442 (4,6)	4	10,7
Kolumbija		▼ 422 (4,4)	4	10,5
Argentina		▼ 420 (5,9)	4	10,2
Iran		▼ 414 (4,2)	4	10,4
Kuvajt		▼ 396 (4,3)	4	9,9
[‡] Maroko		▼ 350 (9,6)	4	11,2
Belize		▼ 327 (4,7)	4	9,8

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

200 300 400 500 600 700 800

- ▲ Bralni dosežek v državi je statistično pomembno višji od mednarodnega povprečja
- ▼ Bralni dosežek v državi je statistično pomembno nižji od mednarodnega povprečja

Preglednica 1.2 primerja skupne srednje dosežke posameznih držav. Številke kažejo, ali je razlika med povprečnima dosežkoma dveh držav statistično pomembna. Za izbrano državo nas v preglednici navzgor obrnjen trikotnik opozarja na veliko višje rezultate od države, s katero jo primerjamo (ta je navedena na vrhu). Če simbola ni, med rezultatoma ni večje razlike. Navzdol obrnjen trikotnik pa kaže na precej slabši rezultat.

V preglednici 1.2 vidimo, da se sosednji državi, če države razvrstimo po povprečnih dosežkih, pogosto ne razlikujeta preveč, razlike med najvišjimi in najnižjimi rezultati pa so zelo velike. Zaradi velikega razpona rezultatov, so imele države bodisi nižji srednji dosežek kot druge države, približno enak srednji dosežek kot druge države ali višji srednji dosežek kot tretja skupina držav.

Tabela 1.2: Medsebojna primerjava povprečnih bralnih dosežkov

	Svedska	Nizozemska	Anglija	Bolgarija	Latvija	Kanada	Litva	Madžarska	ZDA	Italija	Nemčija	Češka	Nova Zelandija	Škotska	Singapur	Rusija	Hongkong	Francija	Grčija	Slovaška	Islandija	Romunija	Izrael	Slovenija	Norveška	Ciper	Moldavija	Turčija	Makedonija	Kolumbija	Argentina	Iran	Kuvajt	Maroko	Belize		
Svedska	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		
Nizozemska	▼		▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Anglija	▼			▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Bolgarija	▼								▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Latvija	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
* Kanada	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Litva	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Madžarska	▼	▼	▼									▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
ZDA	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Italija	▼	▼	▼	▼									▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Nemčija	▼	▼	▼	▼									▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Češka	▼	▼	▼	▼	▼	▼							▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Nova Zelandija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Škotska	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼									▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Singapur	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Rusija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Hongkong	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Francija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Grčija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼										▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Slovaška	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼								▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Islandija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼							▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Romunija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼							▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Izrael	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼						▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
Slovenija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Norveška	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Ciper	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Moldavija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Turčija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Makedonija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Kolumbija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Argentina	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Iran	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Kuvajt	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Maroko	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Belize	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismarnosti PIRLS 2001

- ▲ Povprečni dosežek je pomembno višji kot v primerjani državi
- ▼ Povprečni dosežek je pomembno nižji kot v primerjani državi

Švedska je imela od vseh držav, ki so sodelovale v PIRLS 2001, najvišji bralni dosežek. Nizozemska in Anglija sta imeli višji dosežek kot druge države, razen Bolgarije. Od Bolgarije se je bolje odrezala samo Švedska. Tudi Latvija, Kanada, Litvanija, Madžarska in ZDA so bile uspešne. Njihovi povprečni dosežki so bili precej nižji kot dosežki Švedske, Nizozemske in Anglije, vendar enaki ali višji od dosežkov drugih udeleženk. Tudi Italija in Nemčija sta imeli visok povprečni dosežek, boljše so bile le Švedska, Anglija, Nizozemska in Bolgarija. Češka je

pristala na osmem mestu, vendar je imela veliko višji dosežek kot 20 držav. Naslednja skupina, v katero sodijo Nova Zelandija, Škotska, Singapur, Rusija, Hongkong, Francija in Grčija, so se odrezale precej podobno. V glavnem so imele nižje povprečne dosežke kot okoli 10 držav, enake kot 10 držav ali višje od okoli 15 držav. Za druge države velja, da so imele izmenično precej nižje dosežke kot ena ali dve državi.

Bralni dosežki in spol

Preglednica 1.3 kaže razlike glede na spol za vsako od udeleženih držav. Povprečni dosežki so prikazani ločeno za deklice in dečke, na preglednici pa je prikazana še razlika med povprečji. Države so razvrščene po velikosti razlike. Za vsako državo je razlika ponazorjena s črto, ki označuje: velikost razlike, ali je razlika v prid deklicam ali dečkom in ali je razlika statistično pomembna (v tem primeru je črta osenčena). V vseh državah so deklice dosegle precej boljše uspehe kot dečki. V Italiji je bila razlika 8 točk, v vseh drugih državah pa 11 točk ali več. Mednarodno povprečje je bilo 20 točk. Države, v katerih je bilo več kot 25 točk razlike so Moldavija (25 točk), Nova Zelandija, Iran in Belize (27 točk) ter Kuvajt (48 točk).

Tabela 1.3: Povprečni bralni dosežek glede na spol

države	deklice		dečki		razlika v dosežkih
	odstotek	povprečni dosežek	odstotek	povprečni dosežek	
Italija	48 (0,9)	545 (2,6) ▲	52 (0,9)	537 (2,7)	8 (2,5)
Francija	48 (0,9)	531 (2,7) ▲	52 (0,9)	520 (3,0)	11 (3,3)
Kolumbija	50 (1,2)	428 (5,1) ▲	50 (1,2)	416 (4,7)	12 (4,3)
^{2a} Rusija	49 (0,9)	534 (4,3) ▲	51 (0,9)	522 (4,8)	12 (2,3)
Češka	49 (1,0)	543 (2,8) ▲	51 (1,0)	531 (2,6)	12 (2,8)
Nemčija	50 (0,8)	545 (2,2) ▲	50 (0,8)	533 (2,5)	13 (2,7)
Romunija	51 (1,0)	519 (4,2) ▲	49 (1,0)	504 (5,7)	14 (3,8)
Madžarska	51 (1,0)	550 (2,4) ▲	49 (1,0)	536 (2,5)	14 (2,1)
[†] Nizozemska	50 (0,8)	562 (2,7) ▲	50 (0,8)	547 (2,8)	15 (2,2)
Slovaška	50 (0,9)	526 (3,0) ▲	50 (0,9)	510 (3,3)	16 (3,0)
[†] Litva	51 (1,0)	552 (3,0) ▲	49 (1,0)	535 (2,7)	17 (2,7)
[†] Škotska	52 (1,0)	537 (3,9) ▲	48 (1,0)	519 (4,2)	17 (4,0)
* [†] Kanada	50 (0,7)	553 (2,6) ▲	50 (0,7)	536 (2,6)	17 (2,1)
[†] ZDA	51 (0,8)	551 (3,8) ▲	49 (0,8)	533 (4,9)	18 (4,1)
Argentina	51 (1,1)	428 (6,2) ▲	49 (1,1)	410 (6,5)	18 (4,7)
Hongkong	50 (1,0)	538 (3,0) ▲	50 (1,0)	519 (3,5)	19 (2,9)
Islandija	50 (0,8)	522 (1,9) ▲	50 (0,8)	503 (1,5)	19 (2,4)
Turčija	48 (0,9)	459 (4,0) ▲	52 (0,9)	440 (3,7)	19 (3,1)
Medn. povprečje	50 (0,2)	510 (0,7) ▲	50 (0,2)	490 (0,7)	20 (0,7)
[‡] Maroko	45 (1,3)	361 (9,6) ▲	55 (1,3)	341 (10,9)	20 (6,8)
^{2a} Grčija	50 (1,0)	535 (3,8) ▲	50 (1,0)	514 (4,0)	21 (3,9)
Makedonija	49 (0,9)	452 (5,1) ▲	51 (0,9)	431 (4,8)	21 (3,6)
Norveška	48 (1,0)	510 (3,5) ▲	52 (1,0)	489 (3,4)	21 (3,9)
Slovenija	50 (0,8)	512 (2,5) ▲	50 (0,8)	491 (2,4)	22 (2,8)
Latvija	48 (1,1)	556 (3,1) ▲	52 (1,1)	534 (2,6)	22 (3,4)
^{2b} Izrael	50 (1,3)	520 (3,4) ▲	50 (1,3)	498 (3,7)	22 (4,3)
Švedska	49 (0,7)	572 (2,6) ▲	51 (0,7)	550 (2,5)	22 (2,6)
^{2a} Anglija	52 (1,1)	564 (3,9) ▲	48 (1,1)	541 (3,7)	22 (3,3)
Ciper	49 (0,9)	506 (3,3) ▲	51 (0,9)	482 (3,6)	24 (3,5)
Bolgarija	51 (0,9)	562 (3,7) ▲	49 (0,9)	538 (4,7)	24 (3,6)
Singapur	48 (1,5)	540 (5,3) ▲	52 (1,5)	516 (5,7)	24 (4,1)
Moldavija	50 (1,0)	504 (4,7) ▲	50 (1,0)	479 (4,0)	25 (4,0)
Nova Zelandija	49 (1,3)	542 (4,7) ▲	51 (1,3)	516 (4,2)	27 (5,4)
Iran	55 (3,6)	426 (5,7) ▲	45 (3,6)	399 (5,6)	27 (8,1)
Belize	50 (0,9)	341 (5,3) ▲	50 (0,9)	314 (5,2)	27 (4,8)
Kuvajt	48 (0,3)	422 (5,6) ▲	52 (0,3)	373 (6,3)	48 (8,4)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

▲ Pomembno višji odstotek od drugega spola.

Preglednica 1.4 prikazuje razlike glede na spol pri učencih z visokimi rezultati in učencih s srednjimi rezultati. Ravni rezultatov so določili za najboljših 25 odstotkov učencev, to raven imenujemo zgornja četrtina, za najboljših 50 odstotkov učencev, to skupino imenujemo srednja raven, in za najboljših 75 odstotkov, ki zajema učence, ki so dosegli spodnjo četrtino ali več. Za vsako državo so ugotovili odstotke deklic in dečkov, ki so dosegli posamezno raven. Če bi bila oba spola enako uspešna, bi zgornjo četrtino doseglo 25 odstotkov deklic in dečkov, srednjo raven 50 odstotkov, spodnjo četrtino pa 75 odstotkov deklic in dečkov.

Tabela 1.4: Odstotek deklic in dečkov po kvartilih bralnih dosežkov v posamezni državi

države	zgornja četrtina (zgornjih 25 %)		sredina (zgornjih 50 %)		zadnja četrtina (zgornjih 75 %)	
	odstotek deklic	odstotek dečkov	odstotek deklic	odstotek dečkov	odstotek deklic	odstotek dečkov
^{12a} Anglija	29 (1,8) ▲	21 (1,5)	55 (2,2) ▲	45 (2,0)	79 (1,6) ▲	71 (1,7)
Argentina	28 (2,3) ▲	22 (2,0)	54 (2,7) ▲	46 (2,8)	78 (2,5) ▲	72 (2,9)
Belize	29 (2,1) ▲	21 (1,9)	55 (2,0) ▲	45 (2,1)	80 (1,8) ▲	71 (2,2)
Bolgarija	30 (1,7) ▲	20 (1,7)	55 (2,1) ▲	44 (2,4)	79 (1,7) ▲	70 (2,3)
Ciper	30 (1,7) ▲	20 (1,5)	55 (1,9) ▲	45 (2,1)	80 (1,4) ▲	71 (1,7)
Češka	27 (1,8) ▲	23 (1,5)	54 (1,9) ▲	46 (2,2)	79 (1,7) ▲	72 (1,8)
Francija	27 (1,4) ▲	23 (1,5)	52 (1,9)	48 (1,8)	77 (1,4) ▲	73 (1,7)
^{2a} Grčija	29 (2,1) ▲	21 (2,1)	55 (2,5) ▲	45 (2,5)	80 (2,1) ▲	70 (2,1)
Hongkong	29 (1,8) ▲	21 (1,7)	56 (2,4) ▲	44 (2,4)	80 (1,7) ▲	70 (2,1)
Iran	29 (2,6) ▲	20 (2,1)	56 (2,8) ▲	43 (2,7)	80 (1,9) ▲	70 (2,3)
Islandija	28 (1,5) ▲	22 (1,3)	55 (1,5) ▲	45 (1,3)	80 (0,9) ▲	70 (0,8)
Italija	27 (1,3)	24 (1,6)	53 (1,6) ▲	47 (1,7)	77 (1,7) ▲	73 (1,6)
^{2b} Izrael	29 (1,6) ▲	21 (1,5)	55 (1,7) ▲	45 (1,6)	79 (1,4) ▲	71 (1,5)
* ¹ Kanada	29 (1,5) ▲	21 (1,5)	54 (1,7) ▲	46 (1,5)	79 (1,1) ▲	71 (1,2)
Kolumbija	28 (2,3) ▲	22 (1,9)	52 (2,5) ▲	48 (2,5)	77 (2,1)	74 (2,5)
Kuvajt	33 (3,0) ▲	18 (2,0)	61 (2,7) ▲	40 (2,6)	85 (1,5) ▲	66 (2,8)
Latvija	32 (2,1) ▲	18 (1,6)	58 (2,2) ▲	43 (1,8)	80 (1,6) ▲	70 (1,7)
¹ Litva	30 (1,8) ▲	20 (1,6)	55 (2,1) ▲	45 (1,9)	79 (1,6) ▲	71 (1,8)
Madžarska	28 (1,6) ▲	22 (1,4)	54 (1,7) ▲	46 (2,0)	78 (1,4) ▲	71 (1,4)
Makedonija	29 (1,8) ▲	21 (1,5)	54 (2,5) ▲	46 (2,1)	78 (2,0) ▲	72 (2,0)
³ Maroko	28 (3,2) ▲	23 (3,6)	54 (3,0) ▲	47 (3,8)	78 (2,6)	73 (3,1)
Moldavija	30 (2,4) ▲	21 (1,9)	56 (2,8) ▲	44 (2,3)	81 (2,1) ▲	69 (2,0)
Nemčija	28 (1,5) ▲	22 (1,2)	54 (1,5) ▲	46 (1,6)	78 (1,2) ▲	72 (1,5)
[†] Nizozemska	29 (1,9) ▲	21 (1,5)	55 (2,2) ▲	45 (2,0)	80 (1,6) ▲	71 (2,0)
Norveška	28 (1,9) ▲	22 (1,6)	55 (1,9) ▲	45 (1,8)	81 (1,7) ▲	70 (1,6)
Nova Zelandija	29 (2,1) ▲	21 (1,6)	55 (2,3) ▲	45 (1,9)	80 (1,8) ▲	70 (1,6)
Romunija	27 (2,0) ▲	23 (2,1)	53 (2,2) ▲	47 (2,4)	77 (1,7) ▲	73 (2,3)
^{2a} Rusija	28 (2,4) ▲	22 (2,2)	54 (2,4) ▲	46 (2,3)	78 (2,1) ▲	72 (2,3)
Singapur	29 (2,5) ▲	21 (1,8)	55 (2,5) ▲	45 (2,5)	79 (2,0) ▲	71 (2,3)
Slovaška	28 (1,8) ▲	22 (1,6)	55 (1,8) ▲	45 (1,9)	80 (1,5) ▲	71 (1,8)
Slovenija	29 (1,5) ▲	21 (1,3)	57 (1,4) ▲	43 (1,5)	80 (1,3) ▲	70 (1,5)
[†] Škotska	29 (2,0) ▲	21 (2,0)	54 (2,0) ▲	46 (2,4)	78 (1,7) ▲	72 (1,9)
Švedska	30 (1,7) ▲	20 (1,2)	56 (1,8) ▲	44 (1,7)	81 (1,4) ▲	69 (1,6)
Turčija	28 (1,9) ▲	22 (1,6)	54 (2,1) ▲	46 (1,8)	79 (1,6) ▲	71 (1,5)
[†] ZDA	27 (2,2)	23 (2,0)	53 (2,1) ▲	47 (2,5)	79 (1,8) ▲	71 (2,1)
Medn. povprečje	29 (0,3) ▲	21 (0,3)	55 (0,4) ▲	45 (0,4)	79 (0,3) ▲	71 (0,3)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

▲ Pomembno višji odstotek od drugega spola

V povprečju je precej več deklic doseglo vse četrtine dosežka njihove države. Bolj natančno: 29 odstotkov deklic in le 21 odstotkov dečkov je doseglo zgornjo četrtino, srednjo raven je doseglo 55 odstotkov deklic in 45 odstotkov dečkov, spodnjo četrtino pa 79 odstotkov deklic in 71 odstotkov dečkov. Spodnjo četrtino je torej doseglo povprečno 8 odstotkov manj dečkov kot deklic, tako da je pod najnižjo četrtino 29 odstotkov dečkov in le 21 odstotkov deklic. V vsaki četrtini je očitna statistično pomembna razlika med spoloma, in sicer v prid deklicam. To velja za vse države, razen za nekaj izjem (za Italijo in ZDA v zgornji četrtini, za Francijo v srednji ravni ter za Kolumbijo in Maroko v spodnji četrtini).

2.3 Bralni dosežki pri pripovedih in razlagah

PIRLS je bralno pismenost opredelil kot sposobnost razumevanja in uporabo tistih jezikovnih oblik, ki jih zahteva družba in/ali ceni posameznik. Mladi bralci lahko oblikujejo pomen iz različnih besedil. Berejo, da bi se učili, udeleževali skupnosti bralcev in za zabavo.

Zaradi te osnovne opredelitve je pisno preverjanje PIRLS-a temeljilo na namenih branja in procesih razumevanja. Odnos učencev in njihove bralne navade pa so raziskali prek vprašalnikov.

Poglavje predstavlja rezultate dveh glavnih področij branja:

- pripovedi in
- razlage.²

V PIRLS-ovih testih je bila polovica odlomkov, časa in vprašanj namenjena pripovedim, polovica pa razlagam. Na obeh področjih so preverjali razumevanje (glej 3. poglavje). Pri pripovedih se bralec sreča z izmišljenimi dogodki, okolji, dejanji, posledicami, liki, vzdušji, čustvi in zamislimi ter vnaša v besedilo svoje izkušnje, čustva, spoštovanje jezika in poznavanje književnih oblik. Pri razlagah pa se bralec ne sreča z domišljijским svetom, ampak s pojavi iz stvarnega sveta. Prek razlagalnega besedila lahko razume, kakšen je svet danes, kakšen je bil nekoč in zakaj stvari delujejo tako, kot delujejo. Glavna razlika med vrstama besedil je, da je za pripovedi značilno časovno sosledje, za razlage pa ne.

Bralni področji sta pogosto povezani z določeno vrsto besedil. Pripovedi so povezane z leposlovjem, medtem ko so razlage v glavnem povezane s članki in navodili. Najmlajših posegajo po književnih in pripovednih besedilih. Kasneje mnogi mladi bralci uživajo pri pridobivanju podatkov iz knjig in drugih vrst bralnih snovi. Ta vrsta branja postane pomembnejša, ko učenci razvijajo bralne sposobnosti, z njo pa tudi lažje pridobivajo znanje na drugih področjih učnega načrta.

PIRLS-ovi testi so obsegali enaka deleža snovi z obeh področij branja. Pripovedna besedila so bila kratke zgodbe iz leposlovja, razlagalna besedila pa različna besedila, ki so bila časovno sosledna ali pa tudi ne. Besedila, ki so jih temeljito pregledale vse udeležene države, so izbrali iz virov, ki so učencem dostopni v šoli in zunaj šole.

Kako se dosežki razlikujejo glede na bralno področje?

Preglednici 2.1 in 2.2 kažeta, kako se je posamezna država odrezala pri pripovedih. Na njima vidimo razvrstitev dosežkov učencev v pripovedih in primerjavo srednjih dosežkov posameznih držav. Preglednici 2.3 in 2.4 vsebujeta ustrezne podatke o dosežkih učencev na področju razlag.

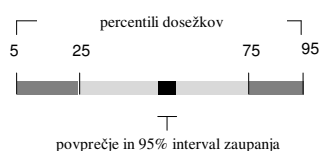
² Za podrobnejšo razlago glej Campbell, J.R., Kelly, D.L., Mullis, I.V.S., Martin, M.O., & Sainsbury, M. (2001). Framework and specification for PIRLS assessment 2001 (2nd ed.). Chestnut Hill, MA: Boston College

Tabela 2.1: Porazdelitev bralnih dosežkov pri pripovednih besedilih

države	dosežek pri branju	povprečni dosežek	letno šolanja	povprečna starost
Švedska		▲ 559 (2,4)	4	10,8
^{†2a} Anglija		▲ 559 (3,9)	5	10,2
[†] Nizozemska		▲ 552 (2,5)	4	10,3
[†] ZDA		▲ 550 (3,8)	4	10,2
Bolgarija		▲ 550 (3,9)	4	10,9
Madžarska		▲ 548 (2,0)	4	10,7
¹ Litva		▲ 546 (3,1)	4	10,9
* ¹ Kanada		▲ 545 (2,6)	4	10,0
Italija		▲ 543 (2,7)	4	9,8
Latvija		▲ 537 (2,2)	4	11,0
Nemčija		▲ 537 (1,9)	4	10,5
Češka		▲ 535 (2,3)	4	10,5
Nova Zelandija		▲ 531 (3,9)	5	10,1
[†] Škotska		▲ 529 (3,5)	5	9,8
Singapur		▲ 528 (5,6)	4	10,1
^{2a} Grčija		▲ 528 (3,3)	4	9,9
^{2a} Rusija		▲ 523 (3,9)	3 ali 4	10,3
Islandija		▲ 520 (1,3)	4	9,7
Francija		▲ 518 (2,6)	4	10,1
Hongkong		▲ 518 (3,1)	4	10,2
Slovaška		▲ 512 (2,6)	4	10,3
Romunija		▲ 512 (4,7)	4	11,1
^{2b} Izrael		▲ 510 (2,6)	4	10,0
Norveška		▲ 506 (2,7)	4	10,0
Medn. povprečje		500 (0,6)	4	10,3
Slovenija		499 (1,8)	3	9,8
Ciper		498 (2,5)	4	9,7
Moldavija		▼ 480 (3,7)	4	10,8
Turčija		▼ 448 (3,4)	4	10,2
Makedonija		▼ 441 (4,5)	4	10,7
Kolumbija		▼ 425 (4,2)	4	10,5
Iran		▼ 421 (4,5)	4	10,4
Argentina		▼ 419 (5,8)	4	10,2
Kuvajt		▼ 394 (3,8)	4	9,9
[‡] Maroko		▼ 347 (8,4)	4	11,2
Belize		▼ 330 (4,9)	4	9,8

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

200 300 400 500 600 700 800

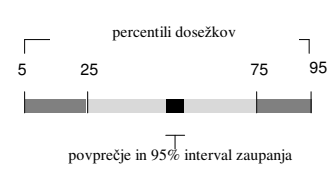

- ▲ Bralni dosežek v državi je statistično pomembno višji od mednarodnega povprečja
- ▼ Bralni dosežek v državi je statistično pomembno nižji od mednarodnega povprečja

Tabela 2.2: Porazdelitev bralnih dosežkov pri razlagalnih besedilih

države	dosežek pri branju	povprečni dosežek	leto šolanja	povprečna starost
Švedska		▲ 559 (2,2)	4	10,8
[†] Nizozemska		▲ 553 (2,6)	4	10,3
Bolgarija		▲ 551 (3,6)	4	10,9
Latvija		▲ 547 (2,3)	4	11,0
^{†2a} Anglija		▲ 546 (3,6)	5	10,2
* ¹ Kanada		▲ 541 (2,4)	4	10,0
¹ Litva		▲ 540 (2,7)	4	10,9
Nemčija		▲ 538 (1,9)	4	10,5
Madžarska		▲ 537 (2,2)	4	10,7
Hongkong		▲ 537 (2,9)	4	10,2
Češka		▲ 536 (2,7)	4	10,5
Italija		▲ 536 (2,4)	4	9,8
[†] ZDA		▲ 533 (3,7)	4	10,2
Francija		▲ 533 (2,5)	4	10,1
^{2a} Rusija		▲ 531 (4,3)	3 ali 4	10,3
Singapur		▲ 527 (4,8)	4	10,1
[†] Škotska		▲ 527 (3,6)	5	9,8
Nova Zelandija		▲ 525 (3,8)	5	10,1
Slovaška		▲ 522 (2,7)	4	10,3
^{2a} Grčija		▲ 521 (3,7)	4	9,9
Romunija		▲ 512 (4,6)	4	11,1
^{2b} Izrael		▲ 507 (2,9)	4	10,0
Moldavija		505 (4,7)	4	10,8
Islandija		▲ 504 (1,5)	4	9,7
Slovenija		503 (1,9)	3	9,8
Medn. povprečje		500 (0,7)	4	10,3
Norveška		▼ 492 (2,8)	4	10,0
Ciper		▼ 490 (3,0)	4	9,7
Turčija		▼ 452 (3,8)	4	10,2
Makedonija		▼ 445 (5,2)	4	10,7
Kolumbija		▼ 424 (4,3)	4	10,5
Argentina		▼ 422 (5,4)	4	10,2
Iran		▼ 408 (4,6)	4	10,4
Kuvajt		▼ 403 (4,5)	4	9,9
[‡] Maroko		▼ 358 (10,9)	4	11,2
Belize		▼ 332 (4,9)	4	9,8

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

- ▲ Bralni dosežek v državi je statistično pomembno višji od mednarodnega povprečja
- ▼ Bralni dosežek v državi je statistično pomembno nižji od mednarodnega povprečja

Tabela 2.3: Medsebojna primerjava povprečnih bralnih dosežkov pri pripovednih besedilih

	Svedska	Anglija	Nizozemska	ZDA	Bolgarija	Madžarska	Litva	Kanada	Italija	Latvija	Nemčija	Česka	Nova Zelandija	Škotska	Singapur	Grčija	Rusija	Islandija	Francija	Hongkong	Slovaška	Romunija	Izrael	Norveška	Slovenija	Ciper	Moldavija	Turčija	Makedonija	Kolumbija	Iran	Argentina	Kuvajt	Maroko	Belize			
Svedska			▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		
Anglija																																						
Nizozemska																																						
ZDA																																						
Bolgarija																																						
Madžarska																																						
Litva																																						
Kanada																																						
Italija																																						
Latvija																																						
Nemčija																																						
Česka																																						
Nova Zelandija																																						
Škotska																																						
Singapur																																						
Grčija																																						
Rusija																																						
Islandija																																						
Francija																																						
Hongkong																																						
Slovaška																																						
Romunija																																						
Izrael																																						
Norveška																																						
Slovenija																																						
Ciper																																						
Moldavija																																						
Turčija																																						
Makedonija																																						
Kolumbija																																						
Iran																																						
Argentina																																						
Kuvajt																																						
Maroko																																						
Belize																																						

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

- ▲ Povprečni dosežek je pomembno višji kot v primerjani državi
- ▼ Povprečni dosežek je pomembno nižji kot v primerjani državi

Tabela 2.4: Medsebojna primerjava povprečnih bralnih dosežkov pri razlagalnih besedilih

	Švedska	Nizozemska	Bolgarija	Latvija	Anglija	Kanada	Litva	Nemčija	Madžarska	Hongkong	Češka	Italija	ZDA	Francija	Rusija	Singapur	Skotska	Nova Zelandija	Slovaška	Grčija	Romunija	Izrael	Moldavija	Islandija	Slovenija	Norveška	Ciper	Turčija	Makedonija	Kolumbija	Argentina	Iran	Kuvajt	Maroko	Belize		
Svedska				▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		
Nizozemska																																					
Bolgarija				▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Latvija	▼						▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Anglija	▼							▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲
* Kanada	▼	▼	▼																																		
Litva	▼	▼	▼	▼																																	
Nemčija	▼	▼	▼	▼													▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	
Madžarska	▼	▼	▼	▼	▼																																
Hongkong	▼	▼	▼	▼																																	
Češka	▼	▼	▼	▼	▼																																
Italija	▼	▼	▼	▼	▼																																
ZDA	▼	▼	▼	▼	▼																																
Francija	▼	▼	▼	▼	▼	▼																															
Rusija	▼	▼	▼	▼	▼																																
Singapur	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼																														
Skotska	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼																									
Nova Zelandija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼																								
Slovaška	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼																							
Grčija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼																							
Romunija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Izrael	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Moldavija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Islandija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Slovenija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Norveška	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Ciper	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Turčija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Makedonija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Kolumbija	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Argentina	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Iran	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Kuvajt	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Maroko	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	
Belize	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

- ▲ Povprečni dosežek je pomembno višji kot v primerjani državi
- ▼ Povprečni dosežek je pomembno nižji kot v primerjani državi

Preglednici 2.1 in 2.3 za pripovedi in razlage se grafično ujemata s prikazom razvrstitve po skupnih dosežkih (preglednica 1.1). Za obe glavni področji branja so države razvrščene po višini povprečnega dosežka, zraven pa je še navedba, ali je povprečje države veliko višje ali veliko nižje od mednarodnega povprečja. Da bi lažje primerjali relativne rezultate posameznih držav, so za mednarodno povprečje za vsako področje določili 500 točk, kar je tudi skupno mednarodno povprečje.

Razpon dosežkov udeleženih držav je bil na obeh področjih skoraj enak (229 točk pri pripovedih in 227 pri razlagah). Približno enako število držav je bilo veliko boljših in veliko slabših od mednarodnega povprečja. V pripovedih se je 24 držav odrezalo nad mednarodnim povprečjem, 2 sta se mu približali, 9 držav pa je bilo pod mednarodnim povprečjem. V

razlagah je bilo 23 držav boljših od mednarodnega povprečja, 2 sta bili podobni, 10 držav pa je bilo slabših od mednarodnega povprečja. Čeprav je razporeditev na obeh bralnih področjih in skupnih dosežkov podobna, so se pri relativnih rezultatih držav pokazale zanimive razlike med pripovedmi in razlagami.

Preglednici, ki primerjata povprečne dosežke posameznih držav v pripovedih (preglednica 2.2) in razlagah (preglednica 2.4), sta enake oblike kot preglednica skupnih bralnih dosežkov (preglednica 1.2), in se tudi bereta enako: za izbrano državo kaže navzgor obrnjen trikotnik na veliko višje rezultate od države, s katero jo primerjamo, in ki je navedena na vrhu. Če simbola ni, med rezultatoma ni večje razlike. Navzdol obrnjen trikotnik pa kaže na precej slabši rezultat.

Švedska in Anglija sta imeli v pripovedih najboljša povprečna dosežka. Švedska je imela veliko boljši srednji dosežek kot ostale udeležene države, Anglija pa se je odrezala precej bolje od vseh drugih držav, razen od Nizozemske, ZDA in Bolgarije.

V pripovedih je bilo zelo uspešnih še sedem držav: Nizozemska, ZDA, Bolgarija, Madžarska, Litvanija, Kanada in Italija. Vse so imele precej višje dosežke kot mnoge druge udeležene države (20 ali več). Od Nizozemske, ZDA in Bolgarije je bila boljša le Švedska. Od Madžarske in Litvanije sta bili boljši le Švedska in Anglija, Kanado in Italijo pa je, poleg Švedske in Anglije, prekosila le Nizozemska.

Pri razlagah so imele najvišje povprečne dosežke Švedska, Nizozemska in Bolgarija. Švedska je imela precej višji srednji dosežek od drugih držav, Nizozemska in Bolgarija pa sta bili precej boljši od vseh držav, razen Latvije in Anglije. Tudi Latvija in Anglija sta bili zelo uspešni, prekosila ju je le Švedska. Njuna povprečna dosežka sta bila višja kot povprečni dosežki večine udeleženih držav. Kanada je bila slabša le od treh najboljših držav, imela pa je višji dosežek kot 22 udeleženk.

Na katerem področju so države razmeroma močne ali šibke?

Preglednica 2.5 prikazuje za vsako državo razliko med povprečnim dosežkom pri pripovedih in razlagah.³ Rezultati razkrivajo, da so se mnoge države na enem od področij odrezale razmeroma bolje ali slabše (osenčena črta označuje, da je razlika statistično pomembna). Razlike v relativnih uspehih bi lahko pripisali enemu ali več dejavnikom, npr. poudarku na predvidenem učnem načrtu, široki uporabi učbenikov, prednostim ali pomanjkljivostim izvedbe učnega načrta in ravni razreda, na kateri vpeljejo določene strategije bralnega razumevanja.

³ Lestvice PIRLS-a so oblikovane po metodi item response theory (IRT), zato lestvic pripovedi in razlag, kot tudi vseh podobnih lestvic, ne moremo opisati v absolutnem smislu. Lestvice so sicer izražene v istih številčnih enotah, vendar jih ne moremo neposredno primerjati.

Tabela 2.5: Relativna razlika v dosežkih med literarnimi in razlagalnimi besedili

države	povprečni dosežek pri pripovednih besedilih	povprečni dosežek pri razlagalnih besedilih	relativna razlika	relativna razlika	
				višji dosežek pri pripovednih besedilih	višji dosežek pri razlagalnih besedilih
† ZDA	550 (3,8)	533 (3,7)	17 (1,2)	■	
Islandija	520 (1,3)	504 (1,5)	16 (1,3)	■	
Norveška	506 (2,7)	492 (2,8)	14 (1,3)	■	
†2a Anglija	559 (3,9)	546 (3,6)	14 (1,8)	■	
Iran	421 (4,5)	408 (4,6)	12 (1,9)	■	
Madžarska	548 (2,0)	537 (2,2)	11 (1,1)	■	
Ciper	498 (2,5)	490 (3,0)	8 (1,2)	■	
Italija	543 (2,7)	536 (2,4)	7 (1,2)	■	
2a Grčija	528 (3,3)	521 (3,7)	7 (1,7)	■	
Nova Zelandija	531 (3,9)	525 (3,8)	7 (2,2)	■	
1 Litva	546 (3,1)	540 (2,7)	6 (2,3)	■	
2b Izrael	510 (2,6)	507 (2,9)	3 (0,9)	■	
* 1 Kanada	545 (2,6)	541 (2,4)	3 (1,6)	■	
† Škotska	529 (3,5)	527 (3,6)	2 (1,5)		■
Kolumbija	425 (4,2)	424 (4,3)	2 (1,3)		■
Singapur	528 (5,6)	527 (4,8)	1 (1,1)		■
Švedska	559 (2,4)	559 (2,2)	1 (1,1)		■
Medn. povprečje	500 (0,6)	500 (0,7)	0 (0,2)		
† Nizozemska	552 (2,5)	553 (2,6)	1 (0,9)		■
Romunija	512 (4,7)	512 (4,6)	1 (1,5)		■
Češka	535 (2,3)	536 (2,7)	1 (1,7)		■
Nemčija	537 (1,9)	538 (1,9)	2 (1,3)		■
Bolgarija	550 (3,9)	551 (3,6)	2 (1,6)		■
Belize	330 (4,9)	332 (4,9)	3 (2,5)		■
Argentina	419 (5,8)	422 (5,4)	3 (1,8)		■
Turčija	448 (3,4)	452 (3,8)	4 (1,4)		■
Slovenija	499 (1,8)	503 (1,9)	4 (1,3)		■
Makedonija	441 (4,5)	445 (5,2)	4 (1,5)		■
2a Rusija	523 (3,9)	531 (4,3)	8 (1,7)		■
Kuvajt	394 (3,8)	403 (4,5)	9 (1,4)		■
Latvija	537 (2,2)	547 (2,3)	10 (1,9)		■
Slovaška	512 (2,6)	522 (2,7)	10 (1,3)		■
‡ Maroko	347 (8,4)	358 (10,9)	11 (3,7)		■
Francija	518 (2,6)	533 (2,5)	15 (1,2)		■
Hongkong	518 (3,1)	537 (2,9)	20 (0,9)		■
Moldavija	480 (3,7)	505 (4,7)	25 (1,9)		■

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

40 20 0 20 40

■ Razlika je statistično pomembna

ZDA, Islandija, Norveška, Anglija, Iran, Madžarska, Ciper, Italija, Grčija, Nova Zelandija, Litvanija, Izrael in Kanada so imele v pripovedih veliko višji relativni uspeh. Moldavija, Hongkong, Francija, Maroko, Slovaška, Latvija, Kuvajt, Rusija, Makedonija, Slovenija in Turčija pa so imele višji relativni uspeh v razlagah.

Vsebinski področji in spol

V preglednici 2.6 so povprečni dosežki v pripovedih in razlagah podani ločeno za deklice in dečke. Države so navedene po abecednem redu. Spet so bile v vseh državah deklice na obeh

bralnih področjih veliko uspešnejše kot dečki. V nekaterih državah je bila razlika med spoloma bolj izrazita pri pripovedih kot pri razlagah. To potrjuje prejšnjo raziskavo bralne pismenosti IEA⁴ in raziskave drugih držav,⁵ ki so pokazale, da je bila skoraj vedno največja razlika med deklicami in dečki na pripovednem področju.

Tabela 2.6: Bralni dosežki pri pripovednih in razlagalnih besedilih glede na spol

države	pripovedna besedila			razlagalna besedila		
	deklice povprečni dosežek	dečki povprečni dosežek	razlika	deklice povprečni dosežek	dečki povprečni dosežek	razlika
^{†2a} Anglija	574 (4,9) ▲	544 (4,0)	30 (4,3)	554 (4,0) ▲	537 (4,0)	17 (3,5)
Argentina	429 (6,2) ▲	408 (6,2)	21 (4,6)	429 (6,0) ▲	415 (5,9)	15 (4,9)
Belize	340 (5,3) ▲	320 (5,6)	20 (5,1)	349 (5,1) ▲	316 (5,9)	32 (5,0)
Bolgarija	563 (4,2) ▲	535 (5,1)	28 (5,4)	561 (3,4) ▲	541 (4,2)	20 (3,1)
Ciper	512 (2,9) ▲	485 (3,3)	26 (3,7)	500 (3,1) ▲	480 (3,5)	20 (2,8)
Češka	543 (2,7) ▲	528 (2,7)	14 (2,8)	541 (3,3) ▲	532 (3,1)	9 (3,5)
Francija	524 (2,9) ▲	513 (3,2)	11 (3,2)	540 (2,9) ▲	527 (3,1)	12 (3,3)
^{2a} Grčija	539 (3,8) ▲	516 (3,7)	23 (3,5)	529 (3,9) ▲	513 (4,4)	15 (3,8)
Hongkong	528 (3,4) ▲	507 (3,4)	21 (3,4)	546 (2,8) ▲	529 (3,6)	17 (3,1)
Iran	433 (5,7) ▲	406 (6,4)	28 (8,7)	419 (6,4) ▲	395 (6,1)	24 (8,8)
Islandija	531 (1,9) ▲	509 (1,7)	21 (2,4)	512 (1,9) ▲	496 (2,0)	16 (2,6)
Italija	549 (2,7) ▲	538 (3,3)	11 (2,8)	539 (2,7) ▲	533 (2,6)	6 (2,6)
^{2b} Izrael	521 (3,3) ▲	498 (3,2)	23 (3,9)	518 (3,5) ▲	495 (3,6)	23 (4,2)
* ¹ Kanada	554 (3,0) ▲	535 (2,7)	19 (2,2)	549 (3,0) ▲	534 (2,6)	16 (2,7)
Kolumbija	431 (4,9) ▲	419 (4,8)	12 (4,6)	430 (5,2) ▲	417 (4,9)	12 (5,4)
Kuvajt	416 (5,2) ▲	373 (5,4)	43 (7,4)	430 (6,1) ▲	378 (6,7)	52 (9,1)
Latvija	548 (2,8) ▲	527 (2,2)	21 (2,4)	558 (2,8) ▲	537 (2,6)	22 (2,8)
¹ Litva	554 (3,4) ▲	536 (3,7)	18 (3,8)	548 (2,9) ▲	532 (2,9)	16 (2,8)
Madžarska	558 (2,1) ▲	538 (2,6)	20 (2,5)	542 (2,5) ▲	532 (2,8)	10 (3,0)
Makedonija	453 (4,6) ▲	430 (4,9)	22 (3,3)	454 (5,6) ▲	437 (5,8)	17 (4,8)
[‡] Maroko	358 (8,5) ▲	340 (9,1)	19 (5,1)	370 (10,8) ▲	349 (11,9)	20 (6,3)
Moldavija	492 (4,3) ▲	468 (3,6)	23 (3,4)	516 (5,5) ▲	494 (4,7)	23 (4,5)
Nemčija	544 (2,1) ▲	529 (2,4)	14 (2,5)	543 (2,5) ▲	533 (2,1)	10 (2,6)
[†] Nizozemska	561 (2,8) ▲	544 (3,2)	17 (3,3)	559 (2,9) ▲	547 (2,9)	11 (2,4)
Norveška	519 (3,4) ▲	494 (3,1)	24 (3,6)	499 (3,7) ▲	486 (3,1)	14 (3,9)
Nova Zelandija	546 (4,7) ▲	517 (4,6)	30 (5,1)	536 (4,5) ▲	514 (4,4)	21 (4,6)
Romunija	518 (4,2) ▲	505 (6,1)	13 (4,4)	519 (4,6) ▲	506 (5,6)	13 (4,3)
^{2a} Rusija	531 (3,9) ▲	517 (4,3)	14 (2,9)	536 (4,5) ▲	527 (4,6)	9 (2,8)
Singapur	541 (5,7) ▲	516 (6,0)	25 (4,2)	538 (4,9) ▲	517 (5,3)	21 (3,8)
Slovaška	519 (2,9) ▲	505 (2,9)	14 (2,8)	530 (2,8) ▲	514 (3,4)	16 (3,3)
Slovenija	509 (2,4) ▲	490 (2,4)	19 (3,1)	514 (2,6) ▲	492 (2,5)	21 (3,4)
[†] Škotska	538 (4,0) ▲	519 (4,1)	19 (3,9)	534 (4,3) ▲	520 (4,1)	14 (4,4)
Švedska	572 (2,9) ▲	547 (2,6)	25 (2,8)	568 (2,8) ▲	550 (2,6)	18 (3,2)
Turčija	460 (3,8) ▲	437 (3,6)	22 (2,9)	460 (4,6) ▲	444 (4,2)	16 (4,5)
[†] ZDA	558 (4,2) ▲	542 (4,6)	16 (4,3)	541 (4,1) ▲	525 (4,3)	16 (4,0)
Medn. povprečje	511 (0,7) ▲	490 (0,7)	21 (0,7)	509 (0,7) ▲	491 (0,8)	18 (0,8)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

▲ Pomembno višji dosežek kot pri drugem spolu

⁴ Wagemaker, H. (Ed.). (1996). Are girls better readers? Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

⁵ V ZDA so, na primer, ugotovili večje razlike med spoloma v prid deklicam pri pripovedih kot pri razlagah (glej NAEP 1994 Reading Report Card for the Nation and the States).

2.4 Mejniki

Da bi laže razumeli, kaj predstavljajo rezultati, ki so jih dosegli otroci, smo na Mednarodni raziskavi bralne pismenosti PIRLS 2001 identificirali 4 mejnike, s pomočjo katerih lahko opišemo raven bralne pismenosti otrok. Mejniki so postavljeni s pomočjo nalog, ki so jih otroci reševali.

- 25. percentil je postavljen na 435 točkah, pomeni pa, da je 75% vseh otrok (v vseh državah skupaj) doseglo rezultat nad to mejo.
- 50. percentil je postavljen na 510 točkah, pomeni pa, da je 50% vseh otrok (v vseh državah skupaj) doseglo rezultat nad to mejo.
- 75. percentil je postavljen na 570 točkah, pomeni pa, da je 25% vseh otrok (v vseh državah skupaj) doseglo rezultat nad to mejo.
- 95. percentil je postavljen na 615 točkah, pomeni pa, da je 5% vseh otrok (v vseh državah skupaj) doseglo rezultat nad to mejo.

25. PERCENTIL (ZGORNJIH 75%) (DOSEŽENIH 435 TOČK)

25. percentil na mednarodni lestvici je doseglo 83 % slovenskih otrok.

Pripovedna besedila

V kratki zgodbi z enim ali dvema opisoma zapleta/razpleta in dvema osrednjima likom, otrok:

- najde in navede eksplicitno zapisan podatek, ki govori o podrobnostih dejanj osrednjega lika in njegovih občutkih, kot so predstavljeni s pripovedjo, opisom ali dialogom,
- najde relevanten del zgodbe in ga uporabi za sklep, ki je očitno iz besedila.

Razlagalna besedila

Če prebere različne kratke razlagalne odlomke z besedilom, zemljevidi, ilustracijami, diagrami in fotografijami, ki so organizirane kronološko ali tematsko, otrok:

- najde in navede eksplicitno zapisane podatke o ljudeh, krajih in živalih,
- najde poved z relevantnim podatkom in jo uporabi za očitno sklep, ki sledi iz besedila.

Primeri nalog za mejnik zgornjih 75% (tabele 3.3. 3.4. 3.5. 3.6 3.7. 3.8)

50. PERCENTIL (ZGORNJIH 50%) (DOSEŽENIH 510 TOČK)

50. percentil na mednarodni lestvici je doseglo 48 % slovenskih otrok.

Pripovedna besedila

V kratki zgodbi z enim ali dvema opisoma zapleta/razpleta in dvema osrednjima likom, otrok:

- Prepozna in določi odnos med dvema dogodkoma (npr. zakaj se je nekaj zgodilo), in sicer tako, da sklepa na povezavo med jasno povezanimi povedmi,
- Prepozna glavno sporočilo zgodbe
- Identificira elemente zgradbe zgodbe (npr. pripovedovalca, vlogo glavnega lika, zaporedje dogodkov, začetek/konec),
- Iz različnih delov besedila izpelje osnovno interpretacijo dejanj in namer lika iz zgodbe.

Razlagalna besedila

e prebere različne kratke razlagalne odlomke z besedilom, zemljevidi, ilustracijami, diagrami in fotografijami, ki so organizirane kronološko ali tematsko, otrok:

- s sklepanjem določa ali primerja eksplicitno navedene podatke v besedilu,
- določi pravi del letaka, ki vsebuje besedilo, tabelo, načrt, ilustracije in poišče relevanten podatek,
- se odzove na celotno besedilo in ga morebiti podpre s primerom iz besedila.

Primeri nalog za mejnik zgornjih 50% (tabele 3.10 3.11 3.12 3.13 3.14 3.15)

75. PERCENTIL (ZGORNJIH 25%) (DOSEŽENIH 570 TOČK)

75. percentil na mednarodni lestvici je doseglo 17 % slovenskih otrok.

Pripovedna besedila

V kratki zgodbi z enim ali dvema opisoma zapleta/razpleta in dvema osrednjima likom, otrok:

- primerja dejanja, značilnosti, občutke lika iz zgodbe (npr. opiše, kako se dva lika iz zgodbe razlikujeta),
- s pomočjo sklepanja razloži razmerja med namerami, dejanji in dogodki in jih podpre argumentira s pomočjo podatkov iz besedila,
- morebiti začanja prepoznavati uporabo nekaterih jezikovnih in besedilnih značilnosti (npr. personifikacija, abstraktno sporočilo)

Razlagalna besedila

Če prebere različne kratke razlagalne odlomke z besedilom, zemljevidi, ilustracijami, diagrami in fotografijami, ki so organizirane kronološko ali tematsko, otrok:

- poišče določeno informacijo, ki je težje dostopna,
- sklepa tako, da poveže informacije iz večih povedi,
- izdelava interpretacijo, ki temelji na integraciji podatkov iz besedila ter znanja in lastnih izkušenj,
- prepozna glavne namene in neočitne značilnosti različnih tipov besedila,
- razume preproste metafore

Primeri nalog za mejnik zgornjih 25% (tabele 3.17 3.18 3.19 3.20 3.21 3.22)

95. PERCENTIL (ZGORNJIH 75%) (DOSEŽENIH 615 TOČK)

25. percentil na mednarodni lestvici so dosegli 4 % slovenskih otrok.

Pripovedna besedila

V kratki zgodbi z enim ali dvema opisoma zapleta/razpleta in dvema osrednjima likom, otrok:

- integrira podatke iz celotnega besedila in tako interpretira značilnosti, namene in občutke lika iz zgodbe ter razlago argumentira s podatki iz zgodbe,
- pri razlaganju širšega pomena ali vsebine zgodbe integrira podatke iz celotnega prebranega besedila

Razlagalna besedila

Če prebere različne kratke razlagalne odlomke z besedilom, zemljevidi, ilustracijami, diagrami in fotografijami, ki so organizirane kronološko ali tematsko, otrok:

- integrira podatke iz različnih besedil in znanja, ki ga obvladuje že od prej, in interpretacijo uporabi v realni življenjski situaciji.

Primeri nalog za mejnik zgornjih 10% (tabele 3.24 3.25 3.26 3.27 3.28 3.29)

2.5 Branje in družina

Formalno poučevanje branja je šolska dejavnost, temelji pismenosti pa brez dvoma nastanejo v zgodnjih letih. Zelo pomembno je, da je otrok od malih nog vključen v dejavnosti, ki spodbujajo branje. PIRLS je od staršev zbral več podatkov: o bralnih izkušnjah njihovih otrok, o tem, koliko berejo sami in o bralnih virih, ki so na voljo doma.

PIRLS je o bralnih dejavnostih doma in v šoli spraševal tudi učence. 4. poglavje vsebuje odgovore staršev in učencev na ta vprašanja. Bolj natančno, poglavje obsega podatke o dejavnostih, ki spodbujajo pismenost pri predšolskih otrocih, o jeziku, ki ga učenci govorijo doma, o bralnih virih, ki so na voljo doma in o branju staršev.

Starši ali skrbniki vseh otrok, ki so sodelovali pri raziskavi PIRLS, so izpolnili vprašalnike, v katerih so jih spraševali o otrokovih izkušnjah v učenju branja.⁶

Podatki, ki so jih posredovali starši, se nanašajo neposredno na testirane učence. Nekateri starši niso izpolnili vprašalnika, zato je v večini držav določen odstotek učencev, za katere nam starši niso posredovali podatkov preko vprašalnika. V preglednicah 4. poglavja je to posebej označeno. Podatki držav, v katerih so bili odgovori staršev na voljo za 70-84 odstotkov učencev, so označeni s črko "r". Če so bili odgovori na voljo za 50-69 odstotkov učencev, je pripisana črka "s". Če je bilo odgovorov za manj kot 50 odstotkov učencev, je namesto podatka vpisana črka "x".

⁶ PIRLS-ovo raziskavo so dopolnili starši otrok vseh udeleženi držav, razen Maroka in ZDA.

Starši in dejavnosti, ki spodbujajo otrokovo pismenost

PIRLS je zgodnje izkušnje pismenosti raziskal tako, da je starše spraševal, kako pogosto so se (oni ali kdo drug od domačih) s svojim predšolskim otrokom ukvarjali z različnimi dejavnostmi. Indeks Zgodnje bralne dejavnosti doma povzema odgovore staršev v zvezi z naslednjimi šestimi dejavnostmi:

- * branje knjig
- * pripovedovanje zgodb
- * petje pesmi
- * igranje z abecedo (npr. s kockami, na katerih so črke)
- * igranje besednih iger
- * glasno branje napisov

Za vsako od teh dejavnosti so bili možni trije odgovori: pogosto, včasih in nikoli ali skoraj nikoli. Indeks so oblikovali tako, da so poiskali povprečje odgovorov staršev na šest vprašanj, učence pa so na osnovi tega povprečja uvrstili v eno od treh kategorij (visoka, srednja ali nizka).

Preglednica 4.1 kaže, koliko odstotkov učencev vsake države je na posameznih ravneh indeksa, zraven pa so še povprečni bralni dosežki teh učencev. Prikazane so tudi standardne napake. Države so razvrščene po odstotku učencev na visoki ravni indeksa, ki je na desni strani preglednice za vsako državo ponazorjen tudi grafično. Mednarodno povprečje je na dnu vsakega stolpca.

Tabela 4.1: Indeks zgodnjih domačih/družinskih bralnih aktivnosti

države	visok indeks		srednji indeks		nizek indeks		odstotek otrok z visokim indeksom domačih bralnih aktivnosti
	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	
Anglija s	83 (1,2)	578 (3,6)	14 (1,0)	546 (6,3)	3 (0,4)	513 (15,9)	○
Škotska s	82 (1,1)	546 (4,4)	16 (1,0)	529 (5,3)	2 (0,4)	~ ~	○
Nova Zelandija r	68 (1,2)	551 (3,5)	26 (1,1)	515 (4,8)	6 (0,6)	475 (8,8)	○
Kanada r	67 (0,7)	559 (2,3)	27 (0,7)	535 (2,9)	6 (0,4)	526 (5,5)	○
Rusija	66 (1,3)	536 (4,6)	27 (1,1)	514 (4,6)	7 (0,7)	507 (9,3)	○
Italija	62 (1,0)	551 (2,5)	30 (0,9)	536 (3,2)	8 (0,5)	524 (4,9)	○
Slovaška	62 (1,0)	525 (2,9)	32 (0,9)	514 (3,4)	5 (0,5)	502 (8,1)	○
Bolgarija	62 (1,7)	569 (3,2)	25 (1,0)	541 (5,0)	12 (1,6)	503 (10,1)	○
Makedonija r	62 (1,4)	460 (5,3)	31 (1,0)	433 (6,1)	7 (0,9)	432 (11,9)	○
Madžarska	61 (1,0)	554 (2,6)	32 (1,0)	533 (2,5)	7 (0,5)	528 (5,2)	○
Latvija	58 (1,4)	555 (2,9)	34 (1,4)	539 (3,1)	8 (0,5)	529 (5,5)	○
Slovenija	57 (1,1)	515 (2,2)	37 (1,0)	490 (2,9)	6 (0,5)	479 (6,3)	○
Ciper s	57 (1,3)	506 (4,3)	33 (1,2)	478 (4,6)	9 (0,6)	460 (7,1)	○
Grčija	57 (1,4)	540 (3,8)	33 (1,2)	514 (4,1)	11 (1,1)	493 (7,1)	○
Francija	56 (1,1)	537 (2,6)	34 (1,0)	521 (3,2)	9 (0,6)	505 (4,8)	○
Nizozemska s	55 (1,1)	566 (2,8)	37 (1,0)	561 (2,8)	8 (0,6)	555 (5,5)	○
Romunija	55 (1,4)	527 (4,6)	31 (1,1)	505 (5,5)	15 (1,2)	485 (10,8)	○
Islandija r	53 (0,9)	529 (2,0)	39 (0,9)	506 (2,3)	8 (0,6)	492 (4,5)	○
Češka	52 (1,1)	548 (2,4)	41 (1,0)	535 (3,1)	8 (0,6)	517 (5,6)	○
Argentina s	50 (1,5)	447 (6,6)	35 (1,1)	418 (6,9)	16 (1,4)	400 (7,8)	○
Litva	48 (1,3)	553 (2,9)	39 (1,1)	540 (3,3)	13 (0,9)	528 (4,3)	○
Norveška	47 (1,2)	518 (3,5)	41 (1,1)	493 (3,4)	13 (1,0)	474 (6,5)	○
Nemčija	43 (0,8)	550 (2,0)	43 (0,7)	542 (2,4)	14 (0,6)	526 (3,6)	○
Moldavija	42 (1,3)	511 (4,9)	39 (1,1)	486 (4,3)	19 (1,2)	469 (5,6)	○
Švedska	41 (0,8)	572 (2,6)	45 (0,7)	561 (2,5)	14 (0,5)	548 (3,5)	○
Belize s	40 (2,0)	364 (6,3)	38 (1,5)	320 (7,1)	22 (2,0)	289 (6,4)	○
Kolumbija r	40 (1,9)	435 (6,1)	39 (1,3)	426 (4,8)	21 (1,4)	410 (5,0)	○
Singapur	37 (1,0)	556 (4,6)	41 (0,7)	526 (5,0)	21 (0,8)	498 (6,4)	○
Kuvajt r	30 (0,7)	418 (4,8)	48 (0,7)	400 (4,5)	22 (0,6)	381 (6,0)	○
Turčija	26 (1,1)	474 (5,2)	39 (1,2)	450 (4,3)	35 (1,6)	435 (3,6)	○
Iran	18 (1,1)	455 (7,8)	35 (1,0)	425 (5,7)	47 (1,8)	391 (4,1)	○
Hongkong r	16 (0,8)	544 (3,3)	54 (0,9)	531 (2,8)	30 (1,2)	528 (3,9)	○
Izrael	x x	x x	x x	x x	x x	x x	
Maroko	--	--	--	--	--	--	
ZDA	--	--	--	--	--	--	
Medn. povprečje	52 (0,2)	520 (0,7)	35 (0,2)	499 (0,8)	13 (0,2)	481 (1,3)	○

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

0 25 50 75 100

Indeks zgodnjih domačih/družinskih bralnih aktivnosti

Indeks zgodnjih domačih / družinskih aktivnosti je izračunan iz odgovorov staršev glede aktivnosti, ki so jih izvajali z otrokom, preden je vstopil v šolo, in sicer: brali knjige, pripovedovali zgodbe, peli pesmice, se igrali abecedo, se šli besedne igre, glasno brali znake ali etikete. Povprečje je izračunano na 6 odgovorih s 3 točkovno lestvico, pri čemer smo odgovoru nikoli ali skoraj nikoli priredili 1 točko, odgovoru včasih 2 točki in odgovoru pogosto 3 točke. Visok indeks označuje povprečno vrednost nad 2,33 do 3, srednji indeks pomeni izračunano povprečje od 1,67 do vključno 2,33, nizek indeks pa izračunano povprečje od 1 do vključno 1,67.

Starši so v glavnem poročali, da so se z otroki, preden so ti začeli hoditi v šolo, veliko ukvarjali z bralnimi dejavnostmi, tako da je bilo več kot pol (52 %) učencev v visoki kategoriji indeksa. Največ so o tem poročali v Angliji in na Škotskem, kjer so starši več kot 80 odstotkov učencev poročali, da s svojimi predšolskimi otroki pogosto berejo knjige, jim pripovedujejo zgodbe,

pojejo pesmi, se igrajo z abecedo, se igrajo z besednimi igrami ter glasno berejo napise. V Turčiji, Iranu in Hongkongu je bilo 30 ali več odstotkov učencev v nizki kategoriji, saj se mnogi starši s predšolskimi otroki niso nikoli ali skoraj nikoli ukvarjali s temi dejavnostmi.

Čeprav države z najvišjimi bralnimi dosežki niso imele vedno tudi najvišji odstotek učencev v visoki kategoriji (najuspešnejša država, Švedska, je imela tu le 41 % učencev, Nizozemska pa 55 %), je očitna pozitivna povezava med zgodnjimi bralnimi dejavnostmi in uspehom na testih PIRLS-a.

Preglednica 4.2 vsebuje več podatkov o tem, kako pogosto so starši predšolskemu otroku brali knjige, saj je to ključen element indeksa Zgodnje bralne dejavnosti doma. Čeprav so rezultati v glavnem podobni kot v prejšnji preglednici - polovici učencev (51 %) so knjige brali pogosto - je veliko držav, kjer je branje knjig bolj običajno kot druge dejavnosti, ki oblikujejo indeks. Države, kjer so starši 70 ali več odstotkov učencev poročali, da svojim otrokom pogosto berejo knjige, so poleg Anglije, Islandije in Škotske še Nizozemska, Nova Zelandija, Norveška in Švedska. Povezava med pogostim branjem knjig in visokim bralnim uspehom je bila bolj izrazita kot pri indeksu. Razlika med bralnimi dosežki učencev, ki so jim starši le včasih brali knjige in bralnimi dosežki učencev, ki so jim starši knjige brali pogosto, je 30 točk.

Preglednica 4.2

Tradicionalna dejavnost, branje knjig otrokom, je bila v večini držav precej v navadi, z novimi oblikami bralnih dejavnosti pa so se starši manj ukvarjali. Starši skoraj 80 odstotkov učencev so poročali, da s predšolskim otrokom niso nikoli ali skoraj nikoli brali na računalniku (glej preglednico 4.3). Le v Kanadi in Franciji so starši 10 odstotkov učencev poročali, da pogosto uporabljajo računalnik pri bralnih dejavnostih s svojim otrokom. Med bralnimi dejavnostmi na računalniku in uspehoma na testih PIRLS-a ni izrazite povezave. Ta dejavnost ni sooblikovala indeksa Zgodnje bralne dejavnosti doma.

Preglednica 4.3

Kateri jezik govorijo otroci doma?

Obvladanje več jezikov je v glavnem prednost, pri učenju branja pa so otroci, ki doma vedno govorijo drugačen jezik kot v šoli, v slabšem položaju, zlasti v prvih razredih, kjer je učenje branja najbolj poudarjeno. Preglednica 4.4 kaže navedbe otrok o tem, kako pogosto govorijo jezik testa PIRLS tudi doma. Večina otrok (po mednarodnem povprečju 79 %) je poročala, da doma vedno ali skoraj vedno govorijo jezik testa, vendar je tudi precejšen odstotek učencev poročal, da ta jezik govorijo le včasih (16 %) ali nikoli (6 %). V Belizeju, Hongkongu, Maroku in Singapurju je manj kot pol učencev poročalo, da doma vedno govorijo jezik testa, v Iranu in Kuvajtu pa le dobra polovica.

Preglednica 4.4

Po državah je bila očitna močna povezava med tem, kako pogosto učenci govorijo jezik testa doma in bralnimi uspehi. Povprečni rezultati učencev, ki doma vedno govorijo jezik testa

(508 točk), so precej višji od rezultatov učencev, ki ga doma govorijo le včasih (474 točk) ali nikoli (424 točk).

V mnogih državah so učence testirali v dveh jezikih, da bi tako zajeli vso populacijo učencev. Te države so Kanada (angleški in francoski jezik), Izrael (hebrejski in arabski jezik), Italija (italijanski in nemški jezik), Latvija (latvijski in ruski jezik), Makedonija (makedonski in albanski jezik), Moldavija (romunski in ruski jezik), Nova Zelandija (angleški in maorski jezik), Norveška (bokmaalski in nynorski jezik) in Romunija (romunski in madžarski jezik).

Z vprašanjem jezika, ki ga učenec govori doma, je povezan tudi obseg priseljske populacije v državi. Preglednica 4.5 kaže poročila učencev o tem, kje so bili rojeni njihovi starši, zraven pa so navedeni še povprečni bralni dosežki. V povprečju so več kot tri četrtine učencev (77 %) poročale, da sta bila oba starša rojena v državi, 13 odstotkov je poročalo, da je bil eden od staršev rojen v državi, starša 9 odstotkov pa nista bila rojena v državi. Pri tem vprašanju so po državah velika odstopanja. V nekaterih državah, na primer na Madžarskem, v Bolgariji, Iranu, Romuniji in Turčiji, je zelo malo priseljencev. 90 odstotkov učencev teh držav je poročalo, da sta se oba starša rodila v državi. Belize, Kanada, Francija, Nemčija, Hongkong, Izrael, Nova Zelandija in ZDA pa so države, kjer je vsaj 15 odstotkov učencev poročalo, da nihče od staršev ni bil rojen v tej državi. Dosežki učencev so bili v povprečju višji, če sta bila oba starša rojena v državi (506), srednji, če je bil le eden od staršev rojen v državi (491) in najnižji, če nobeden od staršev ni bil rojen v državi (476). Kljub temu je bil v Hongkongu, Izraelu, Kuvajtu, Latviji, Moldaviji, Novi Zelandiji in Singapurju uspeh otrok, katerih starši niso bili rojeni v državi, enak ali boljši kot uspeh otrok avtohtonih prebivalcev.

Preglednica 4.5

Viri branja, ki so otrokom na voljo doma

Raziskava IEA iz leta 1991 je ugotovila, da so bralni dosežki močno povezani s številom knjig, ki so jih imeli učenci doma.⁷ TIMSS je pokazal, da imajo osmošolci iz družin z veliko knjigami, mnogimi učnimi pripomočki ali če so njihovi starši visoko izobraženi, boljše dosežke tudi pri matematiki in naravoslovju.⁸ PIRLS je indeks Domači učni viri oblikoval na osnovi poročanja staršev in učencev o številu knjig, številu otroških knjig doma, štirih učnih pripomočkov (računalnik, lastna pisalna miza, lastne knjige in dostop do dnevnega časopisa) ter na osnovi izobrazbe staršev.

Učenci, ki so se uvrstili v visoko raven indeksa Domači učni viri, so poročali, da imajo doma več kot 100 knjig, več kot 25 otroških knjig, vsaj tri od štirih učnih pripomočkov in da je vsaj eden od staršev končal fakulteto. Učenci, uvrščeni v nizko raven, so imeli doma 25 ali manj knjig, 25 ali manj otroških knjig, največ dva učna pripomočka, njihovi starši pa niso končali srednje šole. Ostali učenci so se uvrstili v srednjo raven. Preglednica 4.6 predstavlja odstotek učencev vsake ravni za vsako državo, skupaj s povprečnimi bralnimi dosežki teh učencev.

⁷ Elley, W. B. (1992). *How in the World Do Students Read?* The Hague: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).

⁸ Mullis, I.V.S., Martin, M.O., Gonzalez, E.J., Gregory, K.D., Garden, R.A., O'Connor, K.M., Chrostowski, S.J. & Smith, T.A. (2000). *TIMSS 1999 international mathematics report: Findings from IEA's repeat of the Third International Mathematics and Science Study at the eight grade.* Chestnut Hill, MA: Boston College.

Prikazane so tudi standardne napake. Države so razvrščene po odstotkih učencev na visoki ravni indeksa, kar je na desnem delu preglednice prikazano tudi grafično za vsako državo. Mednarodno povprečje je na dnu vsakega stolpca.

Preglednica 4.6

V povprečju je bilo 13 odstotkov na visoki ravni indeksa, 74 odstotkov na srednji ravni in 13 odstotkov na nizki ravni. Ta razdelitev pa se je od države do države zelo razlikovala. Medtem ko je bilo v večini držav 60-80 odstotkov učencev na srednji ravni, so bile najbolj presenetljive razlike v visoki in nizki ravni. Države, kjer je razmeroma veliko učencev iz domov z dobrimi pogoji (več kot 20 % učencev visoke ravni indeksa), so ZDA, Norveška, Anglija, Švedska, Islandija, Nova Zelandija, Madžarska in Škotska. Povprečni bralni dosežki učencev teh držav so bili enaki ali boljši od mednarodnega povprečja (kot kaže preglednica 1.1). Druga skrajnost so Argentina, Belize, Maroko, Turčija, Kolumbija in Iran, v katerih je bila več kot tretjina učencev v nizki ravni indeksa, zelo malo pa jih je bilo v visoki ravni. Povprečni bralni dosežki teh držav so bili pod mednarodnim povprečjem.

Pri spodbujanju pismenosti pri mlajših otrocih je posedovanje otroških knjig pomembnejše kot posedovanje knjig na splošno. Poročila staršev o številu otroških knjig (preglednica 4.9), ki jih imajo doma, kažejo na precej visoko stopnjo posedovanja knjig. V povprečju ima večina učencev (58 %) doma več kot 25 otroških knjig. Države, v katerih so starši poročali o večjem številu otroških knjig, so Kanada, Anglija, Islandija, Nova Zelandija, Norveška in Švedska. V teh državah so starši 30 ali več odstotkov učencev poročali, da imajo doma več kot 100 otroških knjig. So pa tudi države, kjer imajo doma razmeroma malo otroških knjig. Te države so Argentina, Kolumbija, Iran, Moldavija in Turčija, kjer ima večina učencev doma 10 ali manj otroških knjig. Razlika med povprečnimi bralnimi dosežki učencev iz domov z veliko knjigami za otroke in učenci iz domov z zelo majhnim številom otroških knjig je zelo velika. Povprečni dosežek učencev iz domov z več kot 100 knjigami za otroke je bil 552 točk, povprečni dosežek učencev iz domov z 10 ali manj knjigami za otroke pa je bil le 466 točk. Razlika je 86 točk.

Preglednica 4.9

Drugi podatki o učnih virih, ki so na voljo doma, so vključeni v indeks Domači učni viri. Preglednica 4.10 predstavlja odstotke učencev, ki so poročali, da imajo doma računalnik, svojo pisalno mizo, svoje knjige (ne šolskih) in dnevni časopis. V povprečju je 86 odstotkov učencev poročalo, da imajo svoje knjige, 78 odstotkov ima svoje pisalne mize, 58 odstotkov dostop do dnevnega časopisa, 57 odstotkov učencev pa je poročalo, da imajo računalnik. Učenci, ki so poročali, da imajo te elemente, so imeli višje povprečne bralne dosežke kot tisti, ki jih niso imeli. Največja razlika med dosežki (54 točk) je bila med tistimi, ki imajo svoje knjige in tistimi, ki jih nimajo.

Preglednica 4.10

Zadnji element indeksa Domači učni viri, najvišja izobrazba staršev, je podrobno prikazan na preglednici 4.11. V povprečju ima 23 odstotkov učencev starše, ki so poročali, da je eden od njiju ali da sta oba končala visoko šolo, pri 15 odstotkih sta eden ali oba končala višjo šolo ne

pa tudi visoke, pri 36 odstotkih sta eden ali oba končala štiriletno srednjo šolo, pri 17 odstotkih sta eden ali oba končala dveletno srednjo šolo, pri 9 odstotkih pa sta starša končala osnovno šolo ali dveletno srednjo šolo ali sploh nista obiskovala šole. Razlika med povprečnimi bralnimi dosežki učencev, katerih starši so končali visoko šolo in učencev, katerih starši sodijo v najnižjo kategorijo izobrazbe, je bila skoraj 100 točk.

Preglednica 4.11

Učni viri so v veliki meri odvisni od ekonomskih okoliščin. Preglednice od 4.12 do 4.14 predstavljajo podatke o zaposlitvi staršev ter o delu matere in očeta. Kot kaže preglednica 4.12, je bila tretjina učencev (34 %) iz družin, kjer sta oba starša delala polni delovni čas, skoraj polovica (49 %) iz družin, kjer je le eden od staršev delal polni delovni čas in le 7 odstotkov iz družin, kjer sta oba starša delala manj od polnega delovnega časa. Desetina učencev je bila iz družin z drugimi okoliščinami. Najvišje povprečne bralne dosežke so imeli učenci iz družin, kjer sta oba starša delala polni delovni čas, najnižje pa učenci iz družin, kjer sta oba starša delala manj od polnega delovnega časa.

Preglednica 4.12

Preglednica 4.13

Preglednica 4.14

Kot lahko razberemo iz preglednic 4.13 in 4.14, so odgovori staršev na vprašanja o vrsti dela, ki ga opravljajo v službi, razvrščeni v sedem kategorij: strokovnjaki, lastniki majhnega podjetja, uslužbenci, kvalificirani delavci, vodilni delavci, tisti, ki nikoli niso delali zunaj doma za plačilo in drugo. Razdelitev odgovorov je bila za očete in matere v kategorijah strokovnjaki, lastniki majhnih podjetij in delavci podobna. Na primer: 25 odstotkov učencev je imelo očete v kategoriji strokovnjaki, 22 odstotkov pa je imelo v tej kategoriji matere. V kategoriji kvalificirani delavci (34 % proti 8 %) je bilo več očetov kot mater, v kategoriji uslužbenci (28 % proti 12 %) ali v kategoriji nikoli ni delal zunaj doma za plačilo (12 % proti 2 %) pa je bilo več mater. Povprečni bralni dosežek učencev je bil po kategorijah različen, najvišji je bil pri učencih s starši, ki delajo kot strokovnjaki, najnižji pa pri tistih, katerih očetje so kvalificirani delavci, matere pa niso nikoli delale zunaj doma za plačilo.

Kako pogosto berejo starši?

Povezavo med branjem staršev in bralnimi dosežki učencev je PIRLS raziskal tako, da je starše spraševal, koliko časa doma berejo knjige, revije, časopise ali službeno gradivo. Preglednica 4.15 povzema njihove odgovore, zraven pa so še povprečni bralni dosežki učencev. Povprečno 17 odstotkov učencev je imelo starše, ki so poročali, da berejo več kot 10 ur na teden, starši 24 odstotkov so brali 6-10 ur na teden, starši 41 odstotkov 1-5 ur na teden, starši 19 odstotkov učencev pa so brali manj kot eno uro na teden. Najvišje bralne dosežke so imeli učenci, katerih starši so brali 6-10 ur na teden (520 točk) ali več kot 10 ur na teden (524 točk), nižje otroci staršev, ki so brali 1-5 ur na teden (505 točk) in najnižje otroci staršev, ki so brali manj kot eno uro na teden (478).

Tabela 4.15: Starši doma berejo

države	več kot 10 ur tedensko		6 - 10 ur tedensko		1 – 5 ur tedensko		manj kot uro tedensko		
	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	
Anglija	s	22 (1,3)	591 (5,7)	30 (1,2)	581 (4,3)	39 (1,3)	563 (4,6)	9 (0,8)	529 (8,3)
Argentina	s	7 (0,8)	467 (9,4)	14 (0,7)	452 (9,1)	42 (1,2)	436 (6,1)	37 (1,5)	402 (6,8)
Belize	s	12 (1,3)	370 (14,0)	13 (1,1)	351 (8,0)	35 (1,7)	341 (7,4)	40 (2,5)	303 (6,2)
Bolgarija		27 (1,1)	573 (4,9)	21 (0,9)	573 (3,4)	30 (0,9)	554 (4,1)	22 (1,6)	507 (8,2)
Ciper	s	12 (0,7)	516 (7,7)	21 (0,9)	506 (5,0)	46 (1,1)	490 (4,0)	21 (1,1)	469 (4,6)
Češka		20 (0,9)	552 (3,9)	29 (0,9)	546 (3,5)	44 (1,0)	534 (2,9)	7 (0,5)	519 (6,2)
Francija		11 (0,7)	547 (4,8)	20 (0,9)	544 (3,9)	50 (1,1)	529 (2,6)	19 (0,8)	495 (3,3)
Grčija		15 (1,0)	556 (4,6)	19 (1,0)	547 (4,7)	45 (1,1)	519 (4,5)	21 (1,3)	500 (5,3)
Hongkong		17 (0,7)	541 (3,1)	23 (0,7)	535 (3,2)	42 (0,7)	529 (3,4)	18 (0,8)	513 (4,3)
Iran		12 (0,8)	435 (7,3)	12 (0,7)	420 (10,3)	34 (1,2)	428 (4,9)	42 (1,6)	403 (4,5)
Islandija	r	20 (0,6)	524 (3,7)	34 (1,0)	524 (2,3)	41 (0,8)	510 (2,1)	5 (0,4)	489 (6,1)
Italija		12 (0,6)	563 (4,3)	20 (0,7)	558 (3,5)	49 (0,8)	539 (2,6)	19 (0,8)	520 (3,6)
Izrael		x x	x x	x x	x x	x x	x x	x x	x x
Kanada	r	21 (0,6)	561 (3,3)	27 (0,8)	557 (3,0)	42 (0,8)	547 (2,5)	10 (0,6)	524 (3,8)
Kolumbija		6 (0,4)	442 (8,9)	10 (0,8)	430 (11,7)	40 (1,4)	436 (5,4)	44 (1,8)	411 (4,3)
Kuvajt	r	15 (0,5)	412 (5,3)	16 (0,5)	410 (4,7)	42 (0,9)	403 (5,0)	27 (0,9)	386 (5,8)
Latvija		18 (0,8)	557 (3,8)	27 (1,0)	554 (3,3)	43 (1,0)	540 (3,2)	12 (0,7)	530 (5,1)
Litva		15 (0,8)	546 (4,8)	23 (1,0)	558 (4,1)	48 (1,1)	543 (2,6)	14 (0,9)	524 (4,1)
Madžarska		18 (0,8)	565 (3,1)	27 (0,7)	559 (3,1)	43 (0,9)	538 (2,7)	11 (0,7)	503 (4,1)
Makedonija	r	20 (1,0)	474 (6,7)	25 (0,9)	461 (6,4)	38 (1,1)	443 (5,2)	17 (1,5)	419 (8,6)
Maroko		--	--	--	--	--	--	--	--
Moldavija		14 (0,7)	504 (6,0)	18 (1,2)	516 (5,5)	39 (1,2)	496 (4,4)	29 (1,4)	469 (5,1)
Nemčija		19 (0,7)	558 (3,0)	31 (0,8)	551 (2,3)	41 (0,8)	536 (2,7)	9 (0,6)	509 (3,6)
Nizozemska	s	18 (0,9)	573 (4,6)	32 (0,9)	569 (3,0)	41 (1,2)	559 (2,7)	10 (0,7)	541 (5,8)
Norveška		23 (1,1)	519 (5,5)	37 (1,1)	509 (3,7)	35 (1,1)	491 (4,1)	5 (0,5)	451 (8,2)
Nova Zelandija	r	23 (1,1)	545 (6,6)	29 (1,0)	557 (5,4)	37 (1,0)	533 (4,0)	10 (0,7)	480 (6,5)
Romunija		12 (0,8)	535 (6,6)	14 (1,1)	538 (6,0)	42 (1,1)	517 (4,5)	32 (1,6)	490 (7,1)
Rusija		16 (0,7)	532 (4,5)	19 (0,8)	533 (6,8)	40 (1,0)	529 (4,5)	25 (1,4)	522 (5,6)
Singapur		18 (0,6)	559 (4,6)	28 (0,7)	546 (4,9)	37 (0,8)	525 (5,5)	16 (0,8)	482 (6,8)
Slovaška		18 (0,8)	533 (4,5)	26 (0,8)	531 (3,5)	46 (1,0)	516 (2,9)	10 (0,7)	481 (6,5)
Slovenija		10 (0,6)	529 (4,2)	26 (1,0)	517 (3,4)	53 (1,1)	496 (2,3)	11 (0,6)	477 (4,9)
Škotska	s	27 (1,3)	552 (5,6)	33 (1,4)	555 (4,0)	33 (1,1)	531 (5,6)	6 (0,6)	501 (10,7)
Švedska		23 (0,8)	574 (2,9)	35 (0,9)	568 (2,5)	36 (0,8)	557 (2,5)	6 (0,5)	528 (5,5)
Turčija		9 (0,5)	457 (7,1)	18 (0,9)	468 (5,7)	37 (0,8)	456 (3,9)	36 (1,6)	433 (3,9)
ZDA		--	--	--	--	--	--	--	--
Medn. povprečje		17 (0,2)	524 (1,0)	24 (0,2)	520 (1,0)	41 (0,2)	505 (0,7)	19 (0,2)	478 (1,1)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

Podatki iz Vprašalnika za starše.

Starši skoraj polovice učencev (45 %) so poročali, da vsak dan ali skoraj vsak dan berejo za zabavo, starši približno tretjine učencev (34 %) so za zabavo brali enkrat ali dvakrat na teden, starši 13 odstotkov učencev so brali enkrat ali dvakrat na mesec, starši le 8 odstotkov učencev pa niso brali nikoli ali skoraj nikoli (preglednica 4.16). Bralni dosežki učencev so povezani s poročili staršev o branju za zabavo. Najvišje dosežke (516 točk) so imeli učenci staršev, ki najpogosteje berejo, najnižje (484 točk) pa učenci, katerih starši nikoli ali skoraj nikoli ne berejo za zabavo.

Preglednica 4.16

Da bi povzel odnos staršev do branja, je PIRLS na osnovi strinjanja staršev s petimi trditvami o branju oblikoval indeks Odnos staršev do branja:

- * Berem le, če moram.
- * Rad/a se pogovarjam o knjigah.
- * V prostem času rad/a berem.
- * Berem le, če potrebujem podatke.
- * Pri nas doma je branje pomembna dejavnost.

Starše so vprašali, ali se zelo strinjajo, še kar strinjajo, večinoma ne strinjajo ali se sploh ne strinjajo z vsako od trditev. Učenci so se glede na povprečje odgovorov staršev uvrstili v eno od treh kategorij: visoko, srednjo in nizko. Učenci visoke kategorije so imeli starše, ki so se še kar ali zelo strinjali s petimi trditvami, starši učencev nizke kategorije pa se s trditvami sploh niso strinjali. Učenci srednje kategorije so imeli starše, ki so v povprečju odgovarjali med dvema skrajnostma.

Preglednica 4.17 prikazuje odstotek učencev vsake ravni indeksa za vsako državo, skupaj s povprečnim bralnim dosežkom teh učencev. Prikazane so tudi standardne napake. Države so razvrščene po odstotkih učencev na visoki ravni indeksa, kar je na desnem delu preglednice prikazano tudi grafično za vsako državo. Mednarodno povprečje je na dnu vsakega stolpca. Preglednica podrobno opisuje, kako je indeks nastal.

Preglednica 4.17

Odgovori staršev na splošno kažejo veliko naklonjenost branju. V povprečju je bila več kot polovica učencev (53 %) na visoki ravni indeksa, 42 odstotkov pa na srednji ravni. Samo 5 odstotkov učencev se je uvrstilo na nizko raven. Največji odstotek učencev, ki imajo starše s pozitivnim odnosom do branja, je bil na Madžarskem, Norveškem in Švedskem. V teh državah je bilo več kot 70 odstotkov učencev na visoki ravni indeksa. V Turčiji, Hongkongu in Moldaviji so bili starši manj naklonjeni branju. V teh državah je bilo v visoki kategoriji manj kot 30 odstotkov učencev. Po mednarodnem povprečju so imeli učenci visoke ravni indeksa višje povprečne bralne dosežke (524 točk) kot učenci na srednji (492 točk) ali nizki ravni (482 točk).

2.6 Šolski učni načrt in organiziranje poučevanja branja

Kot opisuje PIRLS 2001 Encyclopedia, države zelo različno urejajo izobraževalne sisteme, da bi zagotovile poučevanje branja v osnovnih šolah. 5. poglavje obsega poročila staršev četrtošolcev, učiteljev in ravnateljev, ki so opisovali predvsem šolski učni načrt in organizacijo poučevanja branja.

Kako dobro so učenci in učenke pripravljeni na učenje branja?

Države z različnimi strategijami pomagajo otrokom pri prehodu iz domačega v šolsko okolje. Taki predšolski izobraževalni programi, npr. mala šola in vrtec, lahko trajajo tudi tri leta, njihov namen pa je, da otroke pripravijo na osnovno šolo.

Večina učencev iz držav, ki so se udeležile raziskave PIRLS 2001, je začela hoditi v osnovno šolo pri šestih ali sedmih letih (preglednica 5.2). V Angliji, na Škotskem in Novi Zelandiji pa so začeli hoditi v osnovno šolo s petimi leti ali mlajši. Povezava med starostjo, s katero začne otrok hoditi v osnovno šolo in bralnimi dosežki četrtošolcev ni izrazita. V eni od najuspešnejših držav PIRLS-a, na Nizozemskem, začnejo hoditi otroci v šolo s šestimi leti, v Angliji pa s petimi. Tudi med najmanj uspešnimi državami so bile razlike v starosti ob začetku šolanja. Učenci v Belizeju so večinoma začeli hoditi v šolo s petimi leti ali mlajši, v Argentini s šestimi leti, v Iranu pa s šestimi ali sedmimi leti.

Preglednica 5.2

Za šole bolj od starosti ob začetku šolanja pomembno, ali so prihajajoči učenci pripravljeni na začetek formalnega šolanja. PIRLS je ravnatelje prosil, naj ocenijo, koliko učencev je ob začetku šolanja znalo naslednje:

- * prepoznati večino črk abecede
- * brati nekaj besed
- * brati stavke
- * pisanje črk abecede
- * pisati nekaj besed

V večini držav so ravnatelji poročali, da je te veščine pri začetku šolanja obvladala manj kot polovica učencev (pogosto tudi manj kot četrtnina). Izjema so bile Anglija, Singapur, Slovenija, kjer je bilo več kot 60 odstotkov učencev v šolah, za katere so ravnatelji poročali, da je večina novih učencev (več kot 75 %) obvladala različne prve veščine pismenosti. V ZDA so tako poročali za skoraj pol učencev (47 %).

Tudi starše testiranih četrtošolcev so vprašali, kako dobro so njihovi otroci obvladali vsako od petih veščin, preden so začeli hoditi v osnovno šolo. Preglednica 5.5 predstavlja povprečja njihovih odgovorov. Odgovorov staršev ne moremo neposredno primerjati z odgovori ravnateljev, saj so starši odgovarjali o posameznem otroku, ravnatelji pa za otroke cele šole. Vseeno pa je primerjava rezultatov zanimiva. Ravnatelji so v mnogih državah poročali o razmeroma nizki ravni obvladovanja prvih bralnih veščin pri novih učencih, starši pa so imeli na to bolj pozitiven pogled. Starši več kot polovice učencev (54 %) so poročali, da so njihovi otroci ob začetku šolanja primerno ali zelo dobro obvladali prve veščine pismenosti, starši le 17 odstotkov učencev pa so poročali, da njihovi otroci teh veščin sploh niso obvladali. Najvišja raven je bila v Singapuru, kjer so starši polovice učencev poročali, da so otroci te dejavnosti obvladali zelo dobro.

Tabela 5.5: Kako so starši ocenili zgodnje bralne veščine otrok ob vstopu v šolo*

države	zelo dobre		kar dobre		ne preveč dobre		sploh ne dobre		
	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	
Anglija	s	29 (1,3)	602 (5,3)	43 (1,3)	572 (3,9)	22 (1,2)	543 (6,5)	6 (0,7)	523 (8,2)
Argentina	s	18 (0,9)	464 (7,0)	37 (1,5)	440 (6,7)	31 (1,3)	413 (6,9)	13 (1,9)	393 (9,1)
Belize	s	17 (1,1)	392 (8,6)	30 (1,3)	344 (6,8)	34 (1,4)	316 (6,1)	19 (1,6)	276 (6,5)
Bolgarija		29 (1,1)	590 (4,0)	32 (1,0)	559 (3,5)	23 (1,0)	538 (4,3)	16 (1,8)	501 (9,4)
Ciper	s	21 (0,9)	515 (5,1)	29 (0,9)	490 (4,3)	29 (1,2)	481 (5,3)	21 (1,1)	490 (6,7)
Češka		8 (0,5)	568 (5,6)	19 (0,8)	552 (3,7)	36 (1,0)	536 (2,8)	37 (1,1)	532 (3,0)
Francija		24 (0,9)	548 (3,8)	41 (1,1)	530 (2,5)	28 (1,0)	514 (4,2)	6 (0,5)	498 (6,7)
Grčija		39 (1,0)	540 (3,4)	31 (1,3)	518 (5,5)	19 (1,2)	518 (4,4)	11 (0,9)	513 (7,4)
Hongkong		--	--	--	--	--	--	--	--
Iran		25 (0,9)	451 (4,9)	30 (1,1)	417 (4,9)	20 (0,9)	411 (6,7)	25 (1,7)	381 (6,3)
Islandija	r	17 (0,7)	565 (3,4)	28 (0,9)	523 (2,5)	37 (0,9)	505 (2,3)	18 (0,6)	487 (2,9)
Italija		16 (0,9)	568 (4,0)	36 (0,9)	546 (3,1)	32 (0,9)	534 (3,1)	16 (0,6)	535 (3,4)
Izrael		x x	x x	x x	x x	x x	x x	x x	x x
Kanada	r	32 (1,0)	579 (2,8)	38 (0,8)	546 (2,5)	24 (0,8)	527 (3,0)	6 (0,4)	519 (6,0)
Kolumbija	r	23 (1,2)	456 (6,7)	33 (1,3)	434 (5,0)	28 (1,2)	411 (5,2)	16 (1,2)	395 (5,3)
Kuvajt	r	14 (0,5)	430 (5,6)	25 (0,7)	412 (5,0)	32 (0,6)	399 (4,5)	29 (0,6)	381 (5,6)
Latvija		23 (1,1)	580 (3,1)	42 (0,9)	550 (2,8)	28 (1,1)	525 (3,8)	6 (0,7)	503 (6,5)
Litva		23 (1,1)	578 (3,5)	39 (1,3)	550 (2,7)	26 (1,0)	523 (3,6)	12 (0,6)	500 (4,8)
Madžarska		9 (0,6)	585 (5,1)	17 (0,7)	553 (4,1)	33 (0,9)	541 (2,6)	41 (0,9)	538 (2,6)
Makedonija	r	39 (1,2)	471 (5,9)	34 (1,2)	452 (6,0)	19 (0,9)	426 (7,9)	7 (1,0)	406 (12,5)
Maroko		--	--	--	--	--	--	--	--
Moldavija		12 (0,8)	520 (5,3)	28 (1,1)	511 (5,4)	36 (1,3)	483 (4,4)	23 (1,6)	471 (5,6)
Nemčija		11 (0,4)	554 (3,5)	29 (0,8)	543 (2,4)	35 (0,7)	542 (2,2)	24 (0,7)	541 (3,2)
Nizozemska	s	11 (0,7)	585 (5,3)	29 (1,0)	565 (3,3)	37 (1,0)	559 (3,0)	23 (1,1)	559 (3,3)
Norveška		19 (0,7)	551 (4,9)	37 (1,2)	511 (2,9)	31 (1,1)	480 (4,2)	13 (0,7)	459 (6,1)
Nova Zelandija	r	23 (1,1)	558 (5,4)	40 (1,3)	543 (4,6)	28 (1,1)	526 (5,4)	9 (0,8)	497 (8,2)
Romunija		18 (1,2)	551 (5,6)	29 (1,3)	529 (4,9)	32 (1,4)	503 (6,7)	21 (1,4)	479 (7,4)
Rusija		14 (0,9)	566 (3,6)	30 (1,3)	543 (3,7)	33 (1,1)	517 (4,5)	24 (1,7)	501 (9,1)
Singapur		50 (1,6)	569 (4,0)	38 (1,0)	511 (4,4)	11 (0,8)	440 (7,8)	1 (0,2)	~ ~
Slovaška		7 (0,5)	546 (5,7)	19 (0,8)	535 (5,0)	38 (0,8)	519 (3,0)	36 (1,0)	511 (3,4)
Slovenija		27 (1,0)	543 (2,9)	37 (1,1)	504 (2,2)	26 (1,0)	477 (3,6)	11 (0,7)	469 (5,3)
Škotska	s	11 (0,7)	565 (7,6)	41 (1,1)	545 (4,9)	35 (1,2)	538 (4,6)	13 (1,0)	527 (8,2)
Švedska		28 (0,7)	595 (2,8)	35 (0,6)	563 (2,6)	28 (0,8)	545 (2,9)	9 (0,5)	530 (4,6)
Turčija		22 (1,1)	474 (4,9)	29 (1,1)	451 (4,2)	25 (1,1)	444 (4,9)	24 (1,4)	437 (6,0)
ZDA		--	--	--	--	--	--	--	--
Medn. povprečje		21 (0,2)	537 (0,9)	33 (0,2)	511 (0,7)	29 (0,2)	491 (0,9)	17 (0,2)	478 (1,2)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

* Izračunano s pomočjo odgovorov staršev na vprašanja o tem, kako dobro je njihov otrok ob vstopu v šolo obvladal naslednje: prepoznal večino črk, prebral nekaj besed, bral stavke, pisal črke, pisal nekaj besed.

Povprečje je izračunano s pomočjo 4 stopenjske lestvice, pri čemer je odgovoru sploh ne prirejena vrednost 1, ne preveč dobro 2, še kar dobro 3, zelo dobro pa 4. Indeks zelo dobro pomeni izračunani povprečni rezultat nad 3,25 do 4, indeks še kar dobro nad 2,5 do 3,25, indeks ne preveč dobro nad 1,75 do 2,5 in sploh ne dobro od 1 do 1,75.

Poročanje staršev o prvih bralnih veščinah otroka se ujema z uspehi četrtošolcev na PIRLS-ovem testu za bralno pismenost. Učenci, za katere so starši poročali, da so ob začetku šolanja zelo dobro obvladali pet bralnih dejavnosti, so imeli na testih PIRLS povprečni rezultat 537, medtem ko so imeli učenci, ki so te dejavnosti obvladali še kar dobro, povprečno 511 točk;

491 točk so imeli učenci, ki jih niso preveč dobro obvladali, 478 točk pa učenci, ki teh dejavnosti sploh niso obvladali.

Iz preglednice 5.6 je razvidno, da so otroci po mnenju njihovih staršev ob začetku šolanja najpogosteje zelo dobro obvladali prepoznavanje večine črk abecede (32 %), temu sledi pisanje črk abecede (27 %), branje nekaj besed (18 %), pisanje nekaj besed (17 %) in branje stavkov (12 %).

Tabela 5.6: Katere specifične zgodnje bralne aktivnosti so po navedbah staršev otroci ob vstopu v šolo zelo dobro obvladali

države	odstotek otrok, katerih starši so javili da so zelo dobro				
	prepoznali večino črk	pisali črke	brali nekaj besed	pisali nekaj besed	brali stavke
Anglija	s 43 (1,5)	s 30 (1,3)	s 25 (1,3)	s 18 (1,3)	s 12 (0,9)
Argentina	s 24 (1,3)	s 27 (1,3)	s 15 (0,8)	s 22 (1,1)	s 11 (0,7)
Belize	s 29 (1,5)	s 29 (1,4)	s 15 (1,0)	s 18 (1,3)	s 11 (1,1)
Bolgarija	49 (1,4)	38 (1,2)	25 (1,0)	21 (0,9)	14 (0,8)
Ciper	s 24 (1,2)	s 27 (1,0)	s 17 (1,0)	s 19 (0,8)	s 13 (0,9)
Češka	20 (0,9)	12 (0,7)	8 (0,6)	4 (0,4)	5 (0,4)
Francija	41 (1,0)	38 (1,0)	21 (0,7)	20 (0,8)	9 (0,5)
Grčija	50 (1,1)	54 (1,2)	32 (1,0)	34 (1,2)	19 (0,9)
Hongkong	--	--	27 (1,0)	27 (0,9)	24 (0,8)
Iran	26 (1,2)	32 (1,4)	19 (0,9)	22 (0,9)	18 (0,9)
Islandija	r 40 (0,9)	r 26 (0,8)	r 16 (0,8)	r 12 (0,6)	r 9 (0,6)
Italija	26 (0,9)	31 (0,8)	12 (0,8)	16 (0,8)	6 (0,4)
Izrael	x x	x x	x x	x x	x x
Kanada	r 56 (0,9)	r 40 (1,0)	r 25 (0,8)	r 20 (0,7)	r 13 (0,7)
Kolumbija	29 (1,2)	r 30 (1,3)	r 18 (1,0)	r 24 (1,0)	r 16 (0,8)
Kuvajt	r 19 (0,5)	r 18 (0,5)	r 12 (0,5)	r 12 (0,5)	r 8 (0,4)
Latvija	39 (1,2)	20 (1,1)	26 (1,2)	15 (0,9)	15 (0,9)
Litva	36 (1,3)	25 (1,0)	21 (1,0)	12 (0,8)	13 (0,9)
Madžarska	16 (0,8)	11 (0,6)	9 (0,5)	9 (0,5)	6 (0,5)
Makedonija	r 47 (1,2)	r 50 (1,3)	r 27 (1,0)	r 34 (1,0)	r 23 (0,9)
Maroko	--	--	--	--	--
Moldavija	21 (1,1)	16 (0,8)	11 (0,9)	12 (0,9)	7 (0,6)
Nemčija	21 (0,6)	19 (0,6)	10 (0,3)	12 (0,4)	4 (0,3)
Nizozemska	s 16 (0,8)	s 10 (0,8)	s 12 (0,8)	s 8 (0,6)	s 6 (0,5)
Norveška	31 (0,9)	27 (0,9)	17 (0,7)	16 (0,7)	8 (0,5)
Nova Zelandija	r 38 (1,2)	r 26 (1,1)	r 19 (1,0)	r 15 (0,9)	r 9 (0,7)
Romunija	20 (1,1)	26 (1,3)	13 (0,9)	16 (1,0)	8 (0,7)
Rusija	33 (1,6)	11 (0,7)	18 (1,0)	8 (0,5)	12 (0,7)
Singapur	59 (1,6)	53 (1,5)	35 (1,4)	34 (1,4)	28 (1,4)
Slovaška	17 (0,8)	12 (0,7)	8 (0,5)	5 (0,4)	4 (0,4)
Slovenija	45 (1,1)	39 (1,0)	21 (0,9)	18 (0,7)	10 (0,7)
Škotska	s 25 (1,0)	s 14 (1,0)	s 12 (0,8)	s 8 (0,6)	s 3 (0,5)
Švedska	40 (0,8)	30 (0,8)	26 (0,7)	21 (0,6)	12 (0,6)
Turčija	25 (1,2)	32 (1,2)	17 (0,8)	22 (1,0)	17 (0,8)
ZDA	--	--	--	--	--
Medn. povprečje	32 (0,2)	27 (0,2)	18 (0,2)	17 (0,2)	12 (0,1)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

Podatki iz Vprašalnika za starše.

Koliko je branje poudarjeno v šolskem učnem načrtu?

PIRLS je ravnatelje vprašal, v katerem razredu osnovne šole dobijo posamezne bralne veščine in strategije prvič osrednji poudarek. Preglednica 5.7 kaže, v katerem razredu je bila pri 50 odstotkih učencev vsake države poudarjena določena veščina ali strategija. Po mednarodnem povprečju je bilo poznavanje črk, poznavanje razmerja črka-glas, branje besed, branje posameznih stavkov in branje povezanega besedila prvič poudarjeno v prvem razredu. Določanje glavne ideje besedila ter razlaganje in utemeljevanje razumevanja besedila sta prvič dobila osrednji poudarek v drugem razredu. Bolj zapletene dejavnosti, recimo primerjava besedila z osebnimi izkušnjami, primerjava različnih besedil, predvidevanje nadaljnjih dogodkov v besedilu ter posploševanje in sklepanje iz besedila, so v večini držav dobile poudarek šele v tretjem razredu. Opisovanje stila in strukture besedila je v nekaterih državah dobilo poudarek v četrtem razredu, v mnogih pa šele v višjih razredih.

Preglednica 5.7

PIRLS je učitelje vprašal, kako pogosto učenci počnejo različne razredne dejavnosti, da bi razvili bralne veščine in strategije. Preglednica 5.8 predstavlja odstotke učencev, ki so te dejavnosti počeli enkrat na teden. Učitelji so v povprečju poročali, da so od učencev najpogosteje zahtevali, naj določijo glavno idejo besedil ter naj razložijo in utemeljijo razumevanje prebranega besedila (to dejavnost so vsak teden izvajali učitelji vsaj 90 odstotkov učencev). Druga najpogostejša dejavnost je bila primerjava besedila z osebnimi izkušnjami (73 %), posploševanje in sklepanje iz besedila (71 %), predvidevanje nadaljnjih dogodkov v besedilu (61 %), primerjava različnih besedil (59 %) in opisovanje stila in strukture besedila (52 %).

Preglednica 5.8

Šole na različne načine urejajo poučevanje branja. Po poročilih ravnateljev, ki so povzeta v preglednici 5.9, se šole po usklajevanju poučevanja branja v prvih razredih osnovne šole močno razlikujejo. V Argentini, Bolgariji, Angliji, Makedoniji, Rusiji, ZDA, na Madžarskem, Islandiji in Škotskem je bila politika usklajevanja precej v navadi; 70 odstotkov učencev je obiskovale šole, ki so usklajevale poučevanje branja. V Nemčiji, na Norveškem in Slovaškem pa so o usklajevanju po razredih poročali veliko manj (take šole je obiskovali manj kot 30 odstotkov učencev).

Preglednica 5.9

V vseh državah so ravnatelji poročali, da je v prvih štirih razredih branje bolj poudarjeno kot druga področja učnega načrta. Povprečno so skoraj štiri petine učencev (78 %) obiskovale šole, v katerih je bil na branju večji poudarek kot na drugih področjih učnega načrta (preglednica 5.9).

Glede na poročanje ravnateljev, ki je predstavljeno v preglednici 5.10, je imel v večini držav nacionalni ali regionalni učni načrt daleč najmočnejši vpliv na učni načrt četrtega razreda. Po mednarodnem povprečju je 80 odstotkov učencev obiskovalo šole, v katerih je imel nacionalni ali regionalni učni načrt močen vpliv, v mnogih državah je bilo takih učencev več

kot 90 odstotkov. Nacionalno ali regionalno preverjanje dosežkov učencev je imelo v več državah močen vpliv na šolski učni načrt, na primer v Angliji, Iranu, Moldaviji, Singapurju, ZDA in na Škotskem. Standardizirani testi, želje staršev in učencev so manj vplivali na šolski učni načrt.

Preglednica 5.10

Koliko časa šole posvečajo branju?

Skupno število ur pouka se giblje od povprečno 602 uri v Sloveniji do 1082 ur na Nizozemskem, mednarodno povprečje pa je 837 ur (preglednica 5.11). Učitelji četrtnih razredov so poročali, da je v povprečju približno tretjina časa posvečena jezikovnemu pouku, približno četrtnina pa poučevanju branja. V nekaterih državah, ki so imele na leto manj učnih ur, v Iranu, Argentini, Litvaniji, Romuniji, Bolgariji in na Norveškem, pa so učitelji poročali, da posvečajo branju več kot 30 odstotkov časa.

Tabela 5.11: Čas, ki je v šoli namenjen poučevanju branja (formalni in integrirani)*

države	skupno število ur pouka na leto	delež skupnega števila ur v odstotkih		povprečno število ur pouka na teden	
		pouk jezika (t. j. v Sloveniji slovenščine)	pouk branja	jezik (t. j. v Sloveniji slovenščine)	branje
Nizozemska	r 1082 (5,7)	s 30 (1,0)	s 14 (1,0)	r 8 (0,2)	4 (0,2)
Izrael	s 1074 (24,9)	x x	x x	r 6 (0,3)	6 (0,4)
Kolumbija	r 1073 (45,1)	r 29 (2,3)	r 28 (2,7)	9 (0,8)	8 (0,8)
ZDA	1041 (11,3)	s 32 (1,2)	r 31 (1,6)	r 9 (0,4)	9 (0,4)
Italija	1038 (13,1)	27 (0,6)	17 (1,2)	8 (0,2)	5 (0,3)
Maroko	r 1011 (13,7)	s 21 (1,9)	s 19 (2,4)	r 6 (0,4)	r 5 (0,5)
Škotska	r 962 (4,0)	s 27 (0,9)	r 17 (1,2)	r 7 (0,2)	4 (0,3)
Anglija	r 958 (6,9)	r 29 (0,8)	r 15 (1,1)	7 (0,2)	4 (0,2)
Nova Zelandija	941 (4,7)	r 39 (1,3)	r 24 (1,2)	9 (0,3)	6 (0,3)
Singapur	940 (0,0)	25 (0,6)	19 (1,4)	7 (0,2)	5 (0,4)
Belize	s 939 (24,7)	x x	x x	r 7 (0,5)	r 7 (0,5)
Kanada	931 (6,8)	r 36 (1,0)	r 26 (1,2)	9 (0,2)	6 (0,4)
Francija	910 (0,0)	x x	x x	r 9 (0,2)	4 (0,3)
Švedska	r 860 (14,0)	s 31 (1,4)	r 19 (0,9)	r 7 (0,2)	4 (0,2)
Ciper	r 851 (10,3)	s 38 (0,9)	s 25 (2,0)	9 (0,2)	6 (0,4)
Kuvajt	823 (6,4)	s 29 (0,8)	s 18 (1,1)	s 7 (0,2)	s 4 (0,2)
Nemčija	r 812 (10,8)	s 34 (1,2)	s 18 (1,0)	r 7 (0,2)	r 4 (0,2)
Češka	r 809 (16,3)	r 35 (1,4)	r 22 (1,4)	7 (0,2)	4 (0,3)
Turčija	805 (17,8)	r 28 (1,0)	26 (1,7)	r 6 (0,2)	6 (0,3)
Grčija	r 795 (11,3)	r 37 (1,1)	r 26 (1,9)	9 (0,2)	6 (0,4)
Slovaška	r 782 (12,3)	s 38 (1,2)	r 29 (1,4)	r 8 (0,2)	7 (0,3)
Moldavija	r 782 (24,5)	r 34 (1,4)	r 23 (1,0)	7 (0,3)	5 (0,2)
Islandija	r 749 (1,0)	s 27 (0,1)	s 17 (0,1)	r 6 (0,0)	r 4 (0,0)
Iran	r 724 (13,9)	r 24 (0,9)	r 38 (1,3)	5 (0,2)	8 (0,2)
Argentina	r 694 (12,3)	s 37 (2,1)	r 36 (2,9)	r 7 (0,3)	7 (0,6)
Litva	r 689 (8,2)	r 36 (1,3)	r 35 (1,8)	7 (0,2)	7 (0,3)
Rusija	s 688 (10,5)	s 39 (1,1)	s 29 (1,3)	8 (0,2)	6 (0,2)
Norveška	682 (15,7)	r 46 (2,4)	r 32 (2,4)	8 (0,4)	6 (0,4)
Makedonija	675 (8,9)	17 (0,2)	8 (0,2)	3 (0,0)	1 (0,0)
Latvija	r 666 (10,3)	r 36 (1,4)	r 28 (1,8)	7 (0,3)	6 (0,4)
Romunija	634 (8,3)	r 35 (1,1)	r 40 (1,6)	6 (0,2)	7 (0,3)
Bolgarija	614 (10,9)	39 (1,6)	31 (1,3)	7 (0,3)	6 (0,2)
Slovenija	602 (10,3)	r 37 (1,6)	r 22 (1,5)	6 (0,3)	4 (0,3)
Hongkong	--	--	--	r 5 (0,1)	r 3 (0,2)
Madžarska	--	--	--	7 (0,2)	6 (0,2)
Medn. povprečje	837 (2,6)	32 (0,2)	24 (0,3)	7 (0,1)	5 (0,1)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

* Kako smo prišli do teh podatkov? Skupno število ur pouka so preko Vprašalnikov za ravnateljice in ravnatelje posredovali ravnatelji šol, kjer je bila izvedena raziskava PIRLS. Povprečno število ur, ki so namenjene pouka jezika (npr. slovenščine) so posredovale učiteljice in učitelji, ki so izpolnjevali Vprašalnik za učiteljice in učitelje, ravno tako smo dobili podatke o urah poučevanja branja, in sicer ne glede na to, ali je bralni pouk predpisan kot poseben predmet ali ne.

V Kanadi, Kolumbiji, ZDA, Franciji, Grčiji, na Cipru in Novi Zelandiji so učitelji porabili za poučevanje jezika povprečno devet ur na teden, v Makedoniji pa tri ure na teden. Mednarodno povprečje je bilo sedem ur.

Preglednica 5.12 podaja podrobnosti o številu ur poučevanja branja na teden, pa naj bo to uradno določena dejavnost ali dejavnost, povezana z drugimi predmeti učnega načrta. V povprečju so učitelji 28 odstotkov četrtošolcev poročali, da posvečajo poučevanju branja več kot šest ur na teden, učitelji 35 odstotkov so branju posvečali 3-6 ur na teden, učitelji 37 odstotkov učencev pa 3 ure na teden. Poleg Irana, kjer je 70 odstotkov učencev hodilo v šole, kjer so branju posvečali več kot 6 ur na teden, so poučevanju branja veliko časa posvečali še v Romuniji in ZDA.

Preglednica 5.12

Glede na poročanje učiteljev (preglednica 5.14), je bilo poučevanje branja v večini držav dnevna ali skoraj dnevna dejavnost. 54 odstotkov učencev je imelo učne ure branja vsak dan, 35 odstotkov pa trikrat ali štirikrat na teden. V Hongkongu, Makedoniji, Singapurju, Sloveniji in na Islandiji je 20 ali več odstotkov učencev obiskovalo šole, kjer so imeli učne ure branja manj kot trikrat na teden.

Preglednica 5.14

Kako so razredi organizirani za poučevanje branja?

Poučevanje branja pri učencih na različnih bralnih ravneh je najpogosteje potekalo tako, da so vsi učenci delali po istem programu, toda z različnim tempom. Kot kaže preglednica 5.15, je bilo po mednarodnem povprečju 60 odstotkov učencev v šolah, ki so izbrale ta pristop. V Bolgariji, Kolumbiji, Franciji, Nemčiji, Italiji, Latviji, Litvaniji, Moldaviji, Rusiji, Sloveniji, na Cipru, Češkem in Madžarskem je bilo več kot 70 odstotkov četrtošolcev v takih šolah. Manj pogosto so učenci na različnih bralnih ravneh delali po različnih programih. Čeprav je bilo po mednarodnem povprečju le 29 odstotkov učencev v šolah, ki so delali po tem pristopu, so branje tako organizirali pri večini učencev v Kanadi, Angliji, Izraelu, Kuvajtu, na Novi Zelandiji, Islandiji in Norveškem. Pristop, kjer učenci na različnih bralnih ravneh delajo po istem programu z istim tempom, je bil razmeroma redek. O tem so po mednarodnem povprečju učitelji poročali za le 11 odstotkov učencev.

Preglednica 5.15

Glede na poročanje učiteljev o bralnih ravneh učencev, je bila večina učencev (56 %) v razredih, za katere učitelj meni, da je večina učencev na povprečni bralni ravni (preglednica 5.16). Države, kjer je bilo takih razredov razmeroma veliko, so Norveška, Češka, Slovaška, Madžarska, Italija, Makedonija, Moldavija in Slovenija, kjer je bilo 70 ali več odstotkov učencev v takih razredih. Po mednarodnem povprečju je bilo le 18 odstotkov učencev v razredih, kjer je bila večina učencev po mnenju njihovih učiteljev na nadpovprečni bralni ravni. V Bolgariji, Grčiji, Turčiji in na Cipru je bilo 40 ali več odstotkov učencev v takih razredih. Povprečni bralni dosežki učencev na testih PIRLS so bili v skladu s poročanjem učiteljev. Učenci v nadpovprečnih razredih so se odrezali bolje od učencev v povprečnih razredih, ti pa so bili boljši od učencev v podpovprečnih razredih. Učenci, ki so bili v razredih, za katere so učitelji poročali, da je bralna raven zelo različna, so imeli povprečni bralne dosežke malo pod mednarodnim povprečjem.

Preglednica 5.16

Kot kaže preglednica 5.17, je v povprečju približno pol učencev (56 %) obiskovalo razrede, v katerih so vsi učenci brali isto gradivo, ampak vsak v svojem tempu, tretjina učencev (32 %) pa je brala različno gradivo, ki je bilo v skladu z njihovo bralno ravniyo.

Preglednica 5.17

Preglednica 5.19 kaže poročila učiteljev o tem, kako organizirajo poučevanje branja ali bralne dejavnosti. Najbolj razširjen pristop k učenju branja je bil v vseh državah branje kot dejavnost vsega razreda hkrati. 38 odstotkov učencev je bilo v razredih, kjer je učitelj ta pristop izbral vedno ali skoraj vedno. Ta pristop je bil zlasti pogost v Bolgariji, Grčiji, Hongkongu, Romuniji in Rusiji, kjer so 70 odstotkov učencev poučevali učitelji, ki so dajali prednost tej strategiji. Organiziranje skupin enako sposobnih otrok, mešanih skupin ali drugi pristopi, so bili bolj redki. Na Novi Zelandiji in Škotskem je imela večina učencev učitelje, ki so pri poučevanju branja vedno organizirali skupine enako sposobnih otrok. Čeprav je bilo poučevanje branja vsega razreda najbolj pogosta organizacija poučevanja branja, so v mnogih državah učitelji poročali, da uporabljajo različne skupinske strategije. Na primer v 13 državah (Kanada, Anglija, Francija, Nemčija, Madžarska, Islandija, Izrael, Litvanija, Nizozemska, Norveška, Singapur, Slovenija in Švedska) so večino učencev učili učitelji, ki so uporabljali različne organizacije skupin.

Preglednica 5.19

Velikost razredov za branje in jezikovni pouk

Število otrok v razredu lahko zelo vpliva na to, kako bo učitelj razporedil učence pri poučevanju branja in katere strategije bo izbral. Preglednica 5.20 predstavlja poročila učiteljev o velikosti njihovih razredov pri jezikovnem pouku. Po mednarodnem povprečju je bilo v četrth razredih 26 otrok, večina učencev (54 %) pa je bila v razredih, kjer je bilo od 21 do 30 učencev. Po državah je bilo glede tega precej razlik. V Grčiji, Italiji, na Islandiji in Norveškem je bilo 50 ali več odstotkov učencev v razredih, kjer je bilo največ 20 učencev, medtem ko je bila v Kolumbiji, Hongkongu, Izraelu, Maroku, Singapurju in Turčiji večina učencev v razredih z 31 ali več učenci. Težko in zapleteno je razlagati povezavo med velikostjo razreda in bralnimi dosežki, saj manjši razredi nastanejo tako za učence, ki potrebujejo dodatno pomoč, kot za učence, ki so v branju naprednejši.

Preglednica 5.20

Kako šole pomagajo otrokom, ki imajo z branjem težave?

PIRLS je učitelje spraševal tudi o učencih, ki imajo z jezikom ali branjem težave. Preglednica 5.21 kaže poročila učiteljev o tem, koliko je učencev v njihovih razredih, ki težko razumejo jezik pouka, koliko jih potrebuje strokovno pomoč pri poučevanju, koliko jih to pomoč dobi in koliko učencev dobi dodatne učne ure, ker so naprednejši bralci. V večini držav so učitelji poročali o zelo malo učencev s težavami pri razumevanju jezika pouka, v številnih državah, v

Argentini, Belizeju, Kolumbiji, Iranu, Kuvajtu in Maroku, pa je bilo takih v povprečju pet ali več četrtošolcev.

Preglednica 5.21

Povprečno pet učencev je pri branju potrebovalo pomoč, dobili pa so jo le trije. Države, kjer je največ učencev potrebovalo pomoč, so bile v glavnem tiste, kjer je tudi največ učencev, ki imajo težave z govornim jezikom (Argentina, Belize, Kolumbija, Maroko, pa tudi Slovaška). Na splošno je imelo približno enako število učencev dodatne učne ure, ker so bili napredni bralci (povprečno trije učenci v razredu).

Preglednica 5.22 kaže, da so učitelji 11 odstotkov učencev poročali, da je bil učencem, ki so imeli z branjem težave, strokovnjak za branje vedno na voljo, pri 26 odstotkih pa je bil tak strokovnjak na voljo le včasih. Učitelji skoraj dveh tretjin (63 %) četrtošolcev so poročali, da nikoli nimajo dostopa do strokovnjaka za branje. Države, kjer je bil strokovnjak za branje največkrat na voljo (se pravi, da je bilo vsaj 20 odstotkov učencev v razredih, kjer je bil tak strokovnjak vedno na voljo), so Češka, Islandija, Izrael, Nizozemska, Nova Zelandija, Slovenija in ZDA.

Preglednica 5.22

Preglednica 5.23 kaže poročila učiteljev o tem, kaj ponavadi storijo, če začne učenec zaostajati pri branju. V skoraj vseh državah so učitelji največkrat odgovorili, da posvetijo več časa individualnemu delu s takim otrokom (to velja za 88 % učencev). Drugi najpogostejši odgovor je bil, da učitelji organizirajo, da takemu učencu pri branju med rednim poukom pomagajo sošolci. O tem pristopu so največ poročali v Belizeju, Kolumbiji, Iranu, Italiji, Moldaviji, Maroku, Singapurju in ZDA, kjer so učitelji 80 odstotkov učencev izbrali ta pristop, v primerjavi s povprečjem, ki je 62 odstotkov.

Preglednica 5.23

2.7 Učitelji in poučevanje

Dom ima za otrokove zgodnje bralne dejavnosti pomembno vlogo, učencem pa pri učenju branja brez dvoma najbolj pomagajo učitelji in njihovi učni pristopi. Učitelji izbirajo snov za branje in različne učne dejavnosti, nadzorujejo napredovanje bralnih veščin in strategij ter učencem omogočajo, da odgovarjajo na vprašanja o tem, kar so prebrali.

Učitelji otroke pogosto učijo uporabljati knjižnice in tehnologijo za iskanje podatkov ter izmenjavanje podatkov in idej. Dajejo tudi domače naloge ter preverjajo znanje.

Podatki, ki so jih posredovali učitelji, se nanašajo neposredno na testirane učence. Nekateri učitelji niso izpolnili vprašalnika, zato je v večini držav določen odstotek učencev, za katere nam učitelji niso posredovali podatkov preko vprašalnika. V preglednicah 6. poglavja je to posebej označeno. Podatki držav, kjer so bili odgovori učiteljev na voljo za 70-84 odstotkov učencev, so označeni s črko "r". Če so bili odgovori na voljo za 50-69 odstotkov učencev, je

pripisana črka "s". Če je bilo odgovorov za manj kot 50 odstotkov učencev, je namesto podatka vpisana črka "x".

Priprave učiteljic in učiteljev na poučevanje branja

Ta del poročila obsega podatke o izvoru učiteljev branja, se pravi o njihovi starosti, spolu, izkušnjah, izobrazbi, dolžnostih in glavnem področju študija.

Kot kaže preglednica 6.1, so večino učencev učile brati učiteljice. Po mednarodnem povprečju je 81 odstotkov otrok učila brati ženska, 19 odstotkov pa moški. Države, kjer branje učijo skoraj izključno ženske (97 % ali več), so Italija, Latvija, Litvanija in Rusija. V več državah, v Maroku, Turčiji in na Nizozemskem, so vsaj pol (50-54 %) učencev učili brati moški.

Preglednica 6.1

Po mednarodnem povprečju so približno pol otrok učili učitelji, mlajši od 40 let, pol pa učitelji, starejši od 40 let. Med državami je bilo precej razlik. Na Cipru in v Singapurju so približno pol učencev učili učitelji stari 20-30 let, v Nemčiji pa so pol učencev učili učitelji stari 50-60 let.

Glede na povprečje starosti učiteljev (40 let), so imeli učenci v povprečju učitelje, ki so poročali, da so razmeroma izkušeni, kar pomeni, da imajo okoli 16 let izkušenj v poučevanju, od tega 5 let v poučevanju četrtega razreda.

Preglednica 6.2 kaže, koliko časa so učenci ostali z enim učiteljem. Od države do države je bilo glede tega veliko razlik. V nekaterih državah je bila večina učencev z enim učiteljem eno leto, na primer v Kanadi (91 %), Angliji (88 %) in ZDA (95 %). Po mednarodnem povprečju je bil v osnovnih šolah približno enak del učencev (27 %), ki so ostali z enim učiteljem vsaj štiri leta in učencev, ki so imeli enega učitelja le eno leto (31 %). V mnogih vzhodnoevropskih državah, v Bolgariji, Litvaniji, Makedoniji, Moldaviji in Romuniji je večina učencev (90 %) ostala z enim učiteljem štiri leta ali več.

Preglednica 6.2

Preglednica 6.3 predstavlja poročila učiteljev o njihovih učiteljskih dolžnostih. Po mednarodnem povprečju je imelo 54 odstotkov otrok učitelje branja, ki so bili njihovi edini učitelji in so jih učili tudi pri vseh drugih predmetih. Učitelji so tako poročali za vsaj 80 odstotkov učencev na Islandiji, v Belizeju, Iranu, Litvaniji, Makedoniji in Rusiji. Države, ki so poročale o največji specializaciji, so Hongkong (89 %), Izrael (77 %), Italija (85 %) in Kuvajt (79 %). Deljeno poučevanje otrok ni zelo razširjeno (po mednarodnem povprečju le 7 %). Zanimivo je, da so države, kjer so največ učencev (četrtno ali več) učili učitelji, ki so si delili dolžnost, Maroko (25 %) in tri najuspešnejše države: Bolgarija (25 %), Nizozemska (25 %) in Švedska (30 %).

Preglednica 6.3

Preglednica 6.4 obsega podatke o formalni izobrazbi učiteljev in strokovnih izpitih. Po mednarodnem povprečju so skoraj dve tretjini (65 %) učencev učili brati učitelji z visokošolsko diplomom, 22 odstotkov pa učitelji z višjo šolo. Pogoji za poučevanje branja v četrtem razredu se po udeleženi državi razlikujejo. V nekaterih državah so skoraj vse četrtošolce (več kot 90 %) učili učitelji z visokošolsko izobrazbo (Kanada, Ciper, Anglija, Nemčija, Madžarska, Nizozemska, Nova Zelandija, Norveška, Škotska, Švedska in ZDA). V drugih državah je imela večina učencev učitelje z višješolsko izobrazbo, ki je bila pogosto usmerjena v poučevanje (Argentina, Grčija, Makedonija, Slovenija in Turčija). Po mednarodnem povprečju so 89 odstotkov učencev učili učitelji, ki imajo strokovni izpit.

Preglednica 6.4

Preglednica 6.5 predstavlja poročila učiteljev o področjih, ki so bila pri njihovem formalnem izobraževanju posebej poudarjena. Rezultati kažejo, da je imela po mednarodnem povprečju večina učencev učitelje, ki so se specializirali za jezik (71 %), književnost (55 %) ali pedagogiko branja (59 %).

Preglednica 6.5

Katere pripomočke učiteljice in učitelji uporabljajo pri poučevanju branja?

Preglednici 6.6 in 6.7 vsebujeta poročila ravnateljev o vrsti gradiva, ki je osnova bralnega učnega programa v njihovih šolah in vrsti gradiva, ki jo uporabljajo dodatno. Po mednarodnem povprečju so ravnatelji poročali, da je osnova bralnega učnega programa predvsem branje berila (49 %) in uporaba učbenikov (75 %). V nekaj državah, na Češkem, Islandiji in Škotskem, je bila za večino otrok (85 % ali več) osnova bralnega učnega programa branje beril. V Bolgariji, Nemčiji, Grčiji, Hongkongu, Iranu, Italiji, Kuvajtu, Latviji, Litvaniji, Makedoniji, Romuniji, Rusiji, Singapurju, Turčiji, na Slovaškem, Norveškem, Madžarskem, Češkem in Cipru je bila za večino učencev (85 %) osnova bralnega učnega programa branje učbenikov.

Preglednica 6.6

Preglednica 6.7

Šole so redko poročale o uporabi različnih otroških knjig pri poučevanju branja. Največ so o tem poročale v Angliji (48 %) in Franciji (46 %). Po mednarodnem povprečju so bile otroške knjige za 69 odstotkov učencev dopolnilno gradivo. Na Češkem, Slovaškem, Madžarskem, v Nemčiji, Latviji, Litvaniji, Rusiji, Singapurju in Sloveniji so bile za večino učencev (85 % ali več) otroške knjige dopolnilno gradivo.

Otroške časopise in revije je kot dopolnilno gradivo po mednarodnem povprečju uporabljala večina učencev. Edino Francija je poročala, da pogosto poučujejo branje na osnovi otroških časopisov in revij (32 %), vendar je bilo tudi pri njih za približno polovico učencev to dopolnilno gradivo. Otroške časopise in revije so kot dopolnilno gradivo največ uporabljali v Sloveniji (85 %).

Preglednica 6.8 kaže poročila učiteljev o tem, kako pogosto pri poučevanju branja uporabljajo učbenike ali berila in kako pogosto ti dejavnosti spremlja delo z delovnimi zvezki ali delovnimi listi. V vseh državah sta imeli povprečno dve tretjini učencev vsak dan učne ure na osnovi učbenika ali berila. V Bolgariji, Grčiji, Latviji, Rusiji, Slovaški, na Cipru in Madžarskem so skoraj vse učence (95 % ali več) učili na ta način. Delovne zvezke je vsak dan uporabljala približno tretjina učencev (32 %), skoraj polovica učencev (46 %) pa enkrat na teden. Najpogostejši pristop k poučevanju (mednarodno povprečje je 53 %) je bilo vsakodnevno poučevanje na osnovi učbenika ali berila, ki so mu vsaj enkrat na teden sledile še vaje iz delovnega zvezka ali delovnih listov. Kot kaže preglednica 6.9, so učitelji za učence z višjimi bralnimi dosežki manj poročali o uporabi delovnih zvezkov in delovnih listov.

Preglednica 6.8

Preglednica 6.9

Preglednica 6.10 kaže, da so tri četrtine učencev (mednarodno povprečje je 76 %) vsaj enkrat na mesec dopolnile tedenski učni program z vsaj dvema od naslednjih dejavnosti: branje knjige za otroke, branje časopisov ali revij, dejavnosti, ki vključujejo računalnik ali naloge povezane z internetom. Skoraj vsi študenti (mednarodno povprečje je 95 %) so imeli vsaj enkrat na mesec priložnost brati otroške knjige, mnogi (mednarodno povprečje je 72 %) pa so lahko enkrat na mesec brali otroške časopise in revije. Računalniških programov za učenje branja v nekaterih državah skoraj sploh niso uporabljali, 63-64 odstotkov učencev v Singapurju in ZDA pa jih je uporabljalo vsaj enkrat na mesec. Podobno so v več kot pol državah redko uporabljali bralno gradivo na internetu. Mesečno ga je uporabljalo vsaj 50 odstotkov učencev v Kanadi, Novi Zelandiji in ZDA.

Preglednica 6.10

PIRLS je ocenjeval dve glavni področji branja, pripovedi in razlage, zato je učitelje spraševal, kako pogosto pri branju uporabljajo leposlovje in stvarna besedila. Odgovori so predstavljeni v preglednicah 6.11 in 6.13. V povprečju so v razredih veliko pogosteje brali leposlovje kot stvarno literaturo. Učitelji 84 odstotkov učencev so poročali, da vsaj enkrat na teden pri poučevanju branja uporabljajo leposlovje, medtem ko so stvarno literaturo tedensko uporabljali le pri 56 odstotkih učencev. Preglednica 6.12 podaja podrobnosti o različnih vrstah leposlovja, ki ga uporabljajo pri učenju branja. Po mednarodnem povprečju so učitelji poročali, da približno dvema tretjinama učencev (65 %) vsaj enkrat tedensko naročijo, naj berejo zgodbe. Približno tretjini do polovici učencev so naročali tudi, naj berejo pravljice (45 %), pesmi (41 %) in daljše knjige (31 %). Države, kjer so učenci najmanj brali leposlovje vsaj enkrat na teden, so Grčija (58 %), Hongkong (43 %) in Kuvajt (51 %).

Preglednica 6.11

Preglednica 6.12

Preglednica 6.13

Stvarna besedila so opisi, razlage o stvareh, ljudeh ali dogodkih, navodila, priročniki, tabele, diagrami in grafi. Države, kjer je bilo največ odstotkov učencev, ki so jim učitelji vsaj enkrat na teden naročili, naj berejo stvarna besedila, so Argentina in ZDA (v obeh 88 %) ter

Kolumbija, Nemčija in Italija (74-77 %). Države, kjer je bil ta odstotek najnižji, so Češka, Francija, Hongkong, Islandija in Slovaška (od 28 do 34 %).

Preglednica 6.14 zajema poročila učiteljev o uporabi filmov, video posnetkov in televizije pri poučevanju branja. Po mednarodnem povprečju so 43 odstotkom učencev vsaj enkrat na mesec naročili naj gledajo filmsko različico otroške knjige, 60 odstotkom so naročili, naj gledajo filme, video posnetke ali televizijo, da bi pridobili podatke, 56 odstotkom pa so naročili, naj primerjajo gradivo, ki je predstavljeno v različnih medijih. Gledanje filmov z otroškimi zgodbami in gledanje filmov za pridobitev podatkov je bilo zlasti razširjeno (90 % ali več) med učenci Bolgarije, Makedonije in Romunije.

Preglednica 6.14

Kako pogosto učenci v razredu tiho ali glasno berejo?

V tem delu se bomo posvetili predvsem poročilom učiteljev in učencev o samem branju v razredu, kar vključuje glasno branje učiteljev ter glasno in tiho branje učencev.

Preglednici 6.16 in 6.17 podajata poročila učencev o tem, kako pogosto učitelji v razredu berejo na glas, kako pogosto učenci v razredu berejo na glas in kako pogosto učenci berejo potih. Po mednarodnem povprečju je večina učencev (63 %) poročala, da njihovi učitelji vsak dan berejo na glas, približno četrtini učencev (24 %) pa so učitelji brali enkrat na teden (preglednica 6.16). Zanimivo je, da je imelo najmanj učencev (8 %), ki so poročali, da jim učitelji berejo le enkrat na mesec, najvišje dosežke.

Preglednica 6.16

Preglednica 6.17

Kot kaže preglednica 6.17, so učenci poročali, da v razredu berejo na glas manj časa kot učitelji. 23 odstotkov učencev je poročalo, da na glas berejo vsak dan, 36 odstotkov je glasno bralo enkrat na teden. V Argentini, Kolumbiji, Kuvajtu, Makedoniji, Moldaviji, Maroku in Romuniji je več kot 40 odstotkov učencev poročalo, da v razredu vsak dan berejo na glas. Podobno kot pri glasnem branju učiteljev, so učenci z najvišjimi dosežki poročali, da berejo na glas le enkrat na mesec.

Po poročilih učencev (preglednica 6.18) je bilo v četrtem razredu tiho branje bolj pogosta dejavnost kot branje na glas (učiteljev ali učencev). V vseh državah sta povprečno dve tretjini otrok (66 %) poročali, da potih berejo vsak dan, 27 odstotkov pa jih je to počelo enkrat na teden. Učenci z najvišjimi bralnimi dosežki so največ poročali, da pogosto berejo potih (vsak dan), manj pa so poročali, da pogosto berejo na glas (enkrat na mesec). Verjetno so lahko učitelji boljše bralce dlje časa pustili pri miru.

Preglednica 6.18

Učitelji so od večine učencev zahtevali, da v razredu vsak dan berejo na glas (56 %). Prav tako so zahtevali, da berejo na glas v manjših skupinah ali parih. Učenci so redkeje poročali, da

berejo na glas: približno četrtnina (24 %) je tako brala vsak dan, tretjina (36 %) pa enkrat na teden.

Učitelji in učenci so se strinjali, da je bilo samostojno tiho branje najpogostejša razredna dejavnost. Učitelji so poročali, da je bilo 59 odstotkov učencev v razredih, kjer so vsak dan brali potih.

Dejavnosti otrok po branju v razredu

Da bi dobil podatke o tem, kaj učenci počnejo, da bi utrdili in razširili razumevanje prebranega, je PIRLS učence in učitelje spraševal, kaj učenci počnejo po branju v razredu. V mnogih državah je bilo ustno izpraševanje o prebrani temi vsakodnevna dejavnost (preglednica 6.20). V vseh državah je bila večina učencev vprašana vsaj enkrat na teden. Učenci so pogosto tudi pisali o prebranih temah. Preglednica 6.21 kaže, da je bilo po mednarodnem povprečju 80 odstotkov učencev v razredih, kjer so to počeli vsaj enkrat na teden. O prebrani temi so se učenci pogosto pogovarjali med seboj (preglednica 6.22). Večina učencev (55 %) se je vsaj enkrat na teden o prebrani temi pogovarjala s sošolcem v klopi.

Preglednica 6.20

Preglednica 6.21

Preglednica 6.22

Učenci so po branju redko delali projekte o prebrani temi. Kot kaže preglednica 6.23, so bili projekti, risanje ali oblikovanje, uprizarjanje prebranega ali skupinski projekt v večini držav dejavnosti, ki so le občasno sledile branju. Le 31 odstotkov učencev je delalo take projekte enkrat na teden. V približno tretjini držav, med njimi so Češka, Anglija, Nemčija, Hongkong, Islandija, Nizozemska, Norveška, Singapur, Švedska in ZDA, je bila večina učencev v razredih, kjer nikoli ali skoraj nikoli niso delali projektov o prebrani temi.

Preglednica 6.23

Učenci so včasih pisali tudi preizkus znanja o prebrani temi. Manj kot polovica (45 %) učencev je bila v razredih, kjer so enkrat na teden pisali test o tem, kaj so prebrali (preglednica 6.25). Na Češkem, Islandiji in v Angliji je 50 ali več odstotkov učencev poročalo, da nikoli ali skoraj nikoli ne pišejo testov o tem, kar so prebrali v razredu. Učitelji so se strinjali, da dajejo take teste razmeroma poredko.

Preglednica 6.25

Knjižnice in uporaba knjižnic

Za učenje branja je dostop do knjig in drugih tiskanih virov zelo pomemben,⁹ zato je PIRLS ravnatelj spreševal, ali imajo v njihovih šolah knjižnice in ali imajo v razredih razredne

⁹ V raziskavi bralne pismenosti IEA 1991 so na primer ugotovili, da imajo države z višjim povprečnim bralnim dosežkom učencev večje knjižnice in zlasti velike razredne knjižnice (Elley, W. B. (1992). *How in the World Do Students Read?* The Hague: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)).

knjižnice oziroma bralne koticke. Kot kaže preglednica 6.27 so skoraj vsi otroci (85 %) obiskovali šole, ki so imele šolsko knjižnico. Pri večini učencev (65 %) so bile to večje podružnice z več kot 500 knjig. Mnogi učenci so imeli dostop tudi do razrednih knjižnic. Povprečno 57 odstotkov učencev je hodilo v šole, kjer je imela večina razredov ali vsi razredi razredne knjižnice. O tem so največ poročali na Škotskem, Cipru, Novi Zelandiji in v Hongkongu. Po izjavah učiteljev so bile razredne knjižnice v Kolumbiji, Iranu, Makedoniji in Maroku razmeroma redke.

Preglednica 6.27

Čeprav so razredne knjižnice precej razširjene, so si smeli učenci iz njih razmeroma redko izposoditi knjige. Po mednarodnem povprečju so učitelji za 62 odstotkov učencev poročali, da so imeli ti največ enkrat na teden dostop do razrednih knjižnic. Razredne knjižnice so največ uporabljali na Novi Zelandiji in v ZDA, kjer so 85 odstotkov učencev učili učitelji, ki so poročali, da so imeli učenci vsak dan dostop do knjig. Večinoma so si lahko učenci knjige izposodili na dom (v povprečju 82 %). O izposojanju so najmanj poročali na Nizozemskem, kjer si je lahko le 16 odstotkov učencev izposodilo knjige iz razrednih knjižnic na dom.

Učitelji so poročali, da je večina otrok (po mednarodnem povprečju 53 %) obiskovala šolske knjižnice vsaj enkrat ali dvakrat na teden (preglednica 6.29). Na Novi Zelandiji, v Moldaviji, Sloveniji in ZDA so učitelji tako poročali za 90 ali več odstotkov učencev.

Preglednica 6.29

Računalniki in poučevanje branja

Uporabo računalniške tehnologije pri poučevanju branja je PIRLS raziskal tako, da je učitelje in učence spraševal o razpoložljivosti in načinu uporabe računalnikov. Glede na poročanje učiteljev, ima povprečno pol otrok dostop do računalnika, vendar se razpoložljivost računalnikov od države do države močno razlikuje (preglednica 6.31). Medtem ko je imela večina učencev (več kot 90 %) v Kanadi, Angliji, Singapurju, ZDA, na Nizozemskem, Novi Zelandiji, Švedskem, Škotskem in Islandiji računalnike na voljo v razredu ali kje drugje v šoli, velika večina učencev (več kot 80 %) v Belizeju, Bolgariji, Kolumbiji, Grčiji, Iranu, Kuvajtu, Makedoniji, Moldaviji, Rusiji, Turčiji in na Slovaškem sploh ni imela dostopa do računalnika.

Preglednica 6.31

Preglednica 6.31 predstavlja tudi poročila učiteljev o tem, v kakšni meri učenci uporabljajo računalnike za razvijanje bralnih veščin ter za branje in pisanje zgodb. V povprečju je približno tretjina (32 %) učencev, ki je imela dostop do računalnika v razredu, računalnik vsaj enkrat na mesec uporabljala za pisanje zgodb ali drugih besedil. V Angliji in na Novi Zelandiji je bilo več kot 90 odstotkov učencev v razredih, ki so tako uporabljali računalnike vsaj enkrat na mesec. Tudi v Kanadi, ZDA, na Škotskem, Švedskem in Islandiji je bil visok odstotek učencev v tej kategoriji.

Vloga domačih nalog iz branja

Glede na poročanje učencev, ki je predstavljeno v preglednici 6.33, je večina učencev (82 %) dobila bralno domačo nalogo vsaj enkrat na teden, 60 odstotkov pa vsaj trikrat na teden. V povprečju so učenci za bralno domačo nalogo porabili dobre pol ure. Države, kjer so učenci dobivali največ bralnih domačih nalog, so Ciper, Grčija, Litvanija, Moldavija, Romunija, Rusija in Slovaška. V teh državah je več kot 80 odstotkov učencev dobilo bralno domačo nalogo vsaj trikrat na teden. Učenci Nizozemske, ene najuspešnejših držav, so imeli najmanj domačih nalog, 55 odstotkov učencev je bilo v razredih, kjer so dobili bralno domačo nalogo manj kot enkrat na teden ali nikoli.

Preglednica 6.33

Kako učiteljice in učitelji ocenjujejo otrokov napredek pri branju?

Učitelji imajo na voljo več možnosti za opazovanje učenčevega napredka pri branju: razredne, standardizirane in diagnostične teste, izpite in nekatere manj uradne metode kot so osebne mape učencev ter opazovanje učenčevega uspeha v razredu. Kot vidimo v preglednici 6.35, so se učitelji pri ocenjevanju učenčevega napredka najbolj zanašali na svoje profesionalno mnenje. Učitelji povprečno 70 odstotkov učencev so poročali, da so najbolj poudarjali profesionalno mnenje, medtem ko je bil pri 55 odstotkih poudarek na razrednih testih, pri 39 odstotkih na diagnostičnih testih, pri 23 odstotkih na nacionalnih ali regionalnih testih, pri 16 odstotkih pa na standardiziranih testih. Na Cipru, Škotskem, Švedskem in v Grčiji so več kot 90 odstotkov učencev učili učitelji, ki so se pri opazovanju napredka učenca najbolj zanašali na svoje profesionalno mnenje.

Preglednica 6.35

Zbiranje otrokovih izdelkov v osebno mapo je vse bolj razširjen pristop spremljanja učenčevega napredka. Prednost osebnih map je v tem, da služijo kot stvarni arhiv učenčevega znanja, ki ga brez težav obvlada in ki si ga lahko pogledajo tudi starši ter drugi strokovnjaki. Preglednica 6.36 kaže, da so bile po mednarodnem povprečju pri več kot pol učencih (55 %) osebne mape razširjen dopolnilni vir ocenjevanja učenčevega napredka pri branju. Učitelji 25 odstotkov učencev so poročali, da so osebne mape glavni vir za ocenjevanje učencev. V Franciji so se učitelji 72 odstotkov učencev pri ocenjevanju zanašali predvsem na osebne mape.

Preglednica 6.36

Preglednica 6.37 predstavlja poročila učiteljev o drugih pristopih pri ocenjevanju bralnih uspehov otrok. Največ so poročali, da vsaj enkrat na teden ustno izprašujejo učence (82 %) ali poslušajo, kako učenci berejo na glas (79 %). Ustno izpraševanje so poudarjali zlasti v Bolgariji, Grčiji, Iranu, Moldaviji, Maroku, Romuniji, Rusiji, Turčiji, na Cipru in Škotskem, kjer so bili praktično vsi učenci v razredih, kjer so izpraševali vsaj enkrat na teden.

Preglednica 6.37

2.8 Šolsko okolje

Medtem ko dom omogoča obilo priložnosti in podporo za pismenost, je šola glavno okolje za formalno učenje in izobraževalne dejavnosti. Značilnosti šole nihajo glede na demografske dejavnike kot sta lokacija šole in ekonomske okoliščine učencev. Ti dejavniki prispevajo k splošnem šolskem okolju in vplivajo na izobraževalno politiko in prakso.

Kaj so demografske značilnosti šole?

Preglednica 7.1 kaže odstotke mestnih, primestnih in vaških šol. Po mednarodnem povprečju je skoraj polovica (46 %) učencev obiskovala mestne šole. V take šole je bilo vpisanih 70 odstotkov učencev v Argentini, Kolumbiji, Italiji, Litvaniji in Singapurju. Po mednarodnem povprečju je četrтина učencev obiskovala primestne šole, 29 odstotkov pa vaške šole. Na Švedskem in v Kuvajtu sta bili vsaj dve tretjini učencev vpisani v primestne šole, v Belizeju, Nemčiji, Moldaviji, Romuniji, na Nizozemskem in Norveškem pa je bila vsaj polovica učencev vpisana v vaške šole. V večini držav so imeli najvišje bralne dosežke učenci mestnih šol, učenci primestnih šol so imeli nižje dosežke, najnižje pa učenci vaških šol. Pri nekaterih državah se je pokazal drugačen vzorec. V Argentini, Maroku, Novi Zelandiji in Romuniji so imeli mestni ali vaški učenci boljše bralne dosežke kot učenci primestni šol. V Kanadi, Izraelu, Rusiji, ZDA in na Norveškem so imeli primestni učenci višje dosežke kot mestni in vaški učenci.

Preglednica 7.1

Preglednica 7.2 predstavlja poročila ravnateljev o ekonomskih okoliščinah učencev njihovih šol. Po mednarodnem povprečju je tretjina učencev obiskovala šole, v katerih je bilo manj kot 10 odstotkov učencev iz ekonomsko ogroženih družin, več kot polovica je obiskovala šole, kjer je bilo manj kot 25 odstotkov učencev iz takih družin. V le štirih državah, Argentini, Kolumbiji, Maroku in Turčiji, je bilo manj kot pol učencev vpisanih v šole, v katerih je bilo več kot 50 odstotkov učencev iz ekonomsko ogroženih družin.

Preglednica 7.2

Po mednarodnem povprečju je bil povprečni bralni dosežek učencev šol, v katerih je bilo malo učencev iz ekonomsko ogroženih družin, za 40 točk višji od dosežka učencev šol, v katerih je bilo več kot pol učencev iz ekonomsko ogroženih družin (518 proti 478).

Kakšna je vloga ravnateljev in ravnateljic?

PIRLS je ravnatelje vprašal, koliko časa na dan posvetijo različnim dejavnostim, ki so povezane s šolo: razvijanje učnega načrta in pedagogike za šolo, vodenje šolskega osebja, administrativne dolžnosti, odnosi s starši in skupnostjo, poučevanje in drugo. Preglednica 7.4 povzema poročila ravnateljev o tem, koliko časa posvetijo tem dejavnostim. Po mednarodnem povprečju je bila dolžnost ravnateljev enakomerno razdeljena po teh kategorijah, najmanj časa so posvetili kategoriji drugo (9 %). Skoraj četrmino časa so posvečali administrativnim dolžnostim. Ravnateljci Francije in Nemčije so poročali, da porabijo več kot 40 odstotkov časa za poučevanje, kar je največ od vseh držav, udeleženih v raziskavi PIRLS. V

Bolgariji so ravnatelji porabili več kot tretjino časa za razvoj učnega načrta in pedagogike njihovih šol.

Preglednica 7.4

Kako pogosto učiteljice in učitelji sodelujejo in kako pogosto se udeležujejo delavnic ali seminarjev?

Preglednica 7.5 kaže, koliko otrok obiskuje šole, ki načrtno spodbujajo sodelovanje učiteljev. V skoraj polovici držav je 75 ali več odstotkov učencev obiskovalo šole s tako šolsko politiko. Preglednica 7.6 kaže poročila učiteljev o tem, kako pogosto se sestanejo drug z drugim, da bi razpravljali o poučevanju. Ne glede na šolsko politiko, je imela večina učencev učitelje, ki so se vsaj enkrat na mesec sestali, da bi razpravljali o poučevanju. Na Cipru, Norveškem, v Izraelu in Kuvajtu, kjer več kot 85 odstotkov učencev obiskuje šole, ki načrtno spodbujajo sodelovanje učiteljev, je imela velika večina (90 % ali več) učencev učitelje, ki so se vsaj enkrat na teden sestali, da bi razpravljali o poučevanju. V Angliji in na Novi Zelandiji pa je imelo take učitelje več kot 85 odstotkov učencev, čeprav je manj kot pol učencev obiskovalo šole, ki načrtno spodbujajo sodelovanje učiteljev. Po mednarodnem povprečju je imela večina (60 %) učencev učitelje, ki so se sestajali enkrat na teden ali enkrat na mesec, da bi razpravljali o poučevanju.

Preglednica 7.5

Preglednica 7.6

Kot kaže preglednica 7.7, je imela večina učencev učitelje, ki so se več kot enkrat ali dvakrat na leto sestajali, da bi načrtovali bralni učni načrt ali načine poučevanja. V Bolgariji, Kuvajtu, Makedoniji in na Norveškem so učitelji več kot 60 odstotkov učencev poročali, da se vsaj enkrat na teden sestanejo, da bi načrtovali bralni učni načrt ali načine poučevanja. Več kot 95 odstotkov učencev vzhodnoevropskih držav, Bolgarije, Češke, Madžarske, Latvije, Litvanije, Makedonije, Moldavije, Romunije, Rusije in Slovaške so poučevali učitelji, ki so med seboj sodelovali vsaj enkrat ali dvakrat na leto.

Preglednica 7.7

Preglednica 7.8 kaže, kako so učitelji poročali o udeleževanju delavnic in seminarjev. Po mednarodnem povprečju so imele tri četrtine učencev učitelje, ki so v zadnjih dveh letih na delavnicah ali seminarjih preživeli 15 ur ali manj. Vsaj pol učencev Bolgarije, Francije, Irana in Kuvarja je imelo učitelje, ki niso bili na delavnicah ali seminarjih.

Preglednica 7.8

Sodelovanje šole in družine

Z vključevanjem staršev lahko nadzorujemo razvoj in krepimo vedenja, ki naj bi prispevala h kasnejšim uspehom otroka. Šole na različne načine obveščajo starše o otrokovem delu v šoli. Staršem na dom pošiljajo podatke o šoli, starši se lahko udeležijo šolskih dogodkov ali pa jim učitelji na dom pošiljajo primerke otrokovega dela v šoli.

Da bi raziskal sodelovanje med šolo in starši, je PIRLS oblikoval indeks Sodelovanje med domom in šolo. Kot kaže preglednica 7.9, je indeks nastal iz povprečja odgovorov šol na šest vprašanj o priložnostih za vključevanje staršev in o tem, koliko starši obiskujejo šolska srečanja ali druge šolske dogodke. Otroci so bili uvrščeni v visoko kategorijo, če so šole vsaj štirikrat na leto organizirale roditeljske sestanke in druge šolske dogodke, na katere so povabile starše, povabilu pa se je odzvalo vsaj pol staršev; če so šole vsaj sedemkrat na leto staršem na dom poslale uradna pisma, sezname dejavnosti ali novice o šoli in če so vsaj štirikrat na leto pošiljale pisna poročila o otrokovem uspehu v šoli. Spodnja raven kaže, da šole niso nikoli organizirale roditeljskih sestankov, ali pa je te sestanke obiskala manj kot četrtnina staršev; da je šola pošiljala na dom uradna pisma, sezname dejavnosti ali novice o šoli le trikrat na leto in da so šole le enkrat na leto ali sploh niso poslale pisnih poročil o otrokovem uspehu. Srednja raven kaže na druge kombinacije vključevanja staršev.

Preglednica 7.9

Po mednarodnem povprečju je bilo 41 odstotkov učencev v visoki kategoriji, 28 odstotkov v srednji in 31 odstotkov v nizki kategoriji. Vsaj polovica učencev ZDA, Kanade, Nizozemske, Kuvajta, Nove Zelandije, Izraela, Singapurja, Francije, Hongkonga, Irana in Islandije, je obiskovala šole, ki so se uvrstile na visoko raven. Le v Maroku, Bolgariji, Turčiji, Makedoniji in Moldaviji sta vsaj dve tretjini učencev hodili v šole, kjer je bil stik med domom in šolo na nizki ravni.

Preglednice od 7.10 do 7.12 predstavljajo rezultate o bolj neuradnem povezovanju doma in šole. Kot kaže preglednica 7.10 so po mednarodnem povprečju učitelji 62 odstotkov učencev vsaj enkrat mesečno pošiljali na dom primerke otrokovega šolskega dela pri jezikovnem pouku. Zanimivo je, da so v večini angleško govorečih državah učitelji za večino učencev pošiljali na dom primerke šolskega dela le šestkrat na leto ali redkeje. Izjema so ZDA, kjer so večino učencev (65 %) učili učitelji, ki so primerke pošiljali domov vsaj enkrat na teden. Preglednica 7.11 kaže, kako pogosto so šole starše prosile, da preverijo otrokov napredek pri jeziku, in sicer tako, da so jim na dom poslale primerke šolskega dela, sporočila o otrokovem znanju pri jezikovnem pouku in starše prosile, da preverjajo, ali je otrok naredil nalogo. Po mednarodnem povprečju je imela skoraj polovica (48 %) učencev starše, ki jih je šola prosila, naj preverjajo otrokov napredek pri jezikovnem pouku. Poročila staršev o tem, kako pogosto so s svojim otrokom pogovarjali o branju v šoli, so predstavljena v preglednici 7.12. Po mednarodnem povprečju so starši treh četrtnin učencev poročali, da se o tem s svojim otrokom pogovarjajo vsaj enkrat ali dvakrat na teden.

Preglednica 7.10

Preglednica 7.11

Preglednica 7.12

Kako resen problem je izostajanje?

V preglednici 7.13 so podrobno prikazana poročila ravnateljev o resnosti problema izostajanja v njihovih šolah. Izostajanje se med otroci ne zdi razširjeno. Po mednarodnem povprečju so skoraj štiri petine učencev obiskovale šole, za katere velja, da je izostajanje

manjši problem ali pa sploh ni problem. Le v Kuvajtu in Maroku je tretjina učencev hodila v šole, kjer je bilo izostajanje resen problem.

Preglednica 7.13

Šolsko vzdušje

Šolsko okolje vpliva na učno vzdušje. PIRLS je za ocenjevanje pozitivnega šolskega vzdušja oblikoval indeks Ravnateljevo mnenje o šolskem vzdušju, ki je prikazan na preglednici 7.14. Ravnatelji so opisovali naslednje dejavnike: zadovoljstvo učiteljev s svojim delom, pričakovanje učiteljev glede šolskega napredka učencev, odnos učencev do šolskega imetja in prizadevanje učencev, da bi bil v šoli čim boljši.

Preglednica 7.14

Po mednarodnem povprečju je bila približno tretjina učencev (36 %) v visoki kategoriji, večina učencev (62 %) v srednji kategoriji in le 2 odstotka v nizki kategoriji. Učenci šol, v katerih je ravnatelj šolsko vzdušje opisal kot zelo pozitivno, so imeli na splošno višje povprečne bralne dosežke kot učenci šol, kjer je bilo šolsko vzdušje slabše. Na Islandiji, Norveškem, Cipru, Novi Zelandiji, Škotskem in v ZDA je več kot 60 odstotkov učencev obiskovalo šole, v katerih, po mnenju ravnateljev, učijo učitelji, ki so s svojim delom zadovoljni in od učencev veliko pričakujejo, kjer so učenci do šolskega imetja spoštljivi in ki imajo visoko stopnjo podpore staršev.

Kako varne so šole?

Varnost je za razvijanje pozitivnega učnega okolja zelo pomembna. PIRLS je učence in ravnatelje prosil, naj opišejo, kakšna se jim zdi varnost njihovih šol. Poročila učencev o varnosti šol so prikazana v preglednici 7.15. S trditvijo: »V šoli se počutim varno,« se je povprečno 89 odstotkov učencev zelo strinjalo ali delno strinjalo. Na Nizozemskem, Islandiji, v Nemčiji, Hongkongu in Moldaviji se vsaj 15 odstotkov učencev s to trditvijo delno ni strinjalo ali sploh ni strinjalo.

Preglednica 7.15

Preglednica 7.16 predstavlja rezultate pritrtilnih odgovorov učencev na vprašanje, ali so v šoli v mesecu pred testom koga okradli, ga ustražovali, udarili ali ranili. Po mednarodnem povprečju so učenci podobno poročali o krajaž, ustražovanjih in pretepih, s tem da je več učencev poročalo, da se je to zgodilo sošolcem in ne njim. V Argentini, Belizeju, Izraelu in Novi Zelandiji je okoli 60 odstotkov učencev poročalo, da je v preteklem mesecu njihovega sošolca nekdo okradel, ga ustražoval, udaril ali ranil. To, da je izgrede v razredu prijavil razmeroma visok odstotek učencev, je v nasprotju s splošnim občutkom varnosti učencev. Mogoče si učenci drugače razlagajo, kaj zahteva odgovor da v vprašalniku. Poleg tega so mogoče učitelji in ravnatelji dogodke v razredu predstavili tako, da so se učenci počutili varno.

Preglednica 7.16

PIRLS je na osnovi odgovorov ravnateljev o resnosti sedmih vedenjskih težav šol, sestavil indeks Ravnateljevo mnenje o varnosti šole. Te težave so: motenje pouka, goljufanje, neotesanost, vandalizem, kraja, zastraševanje ali žaljenje sošolcev in fizično nasilje. Podrobnosti indeksa so prikazane na preglednici 7.17. Učenci visoke kategorije so hodili v šole, kjer ta vedenja niso bila problem. Ravnatelji učencev nizke kategorije so poročali, da so ta vedenja resen problem, srednja raven pa kaže na druge kombinacije odgovorov. V nekaj državah je bilo na viski ravni več kot pol učencev. Po mednarodnem povprečju je bilo le 6 odstotkov učencev v šolah, kjer je bila po ravnateljevem mnenju varnost na nizki ravni. Maroko in Kuvajt sta bila edini državi, kjer je bila več kot tretjina učencev uvrščena na nizko raven. V teh državah so menili, da so naštetá neprimerna vedenja resen problem.

Preglednica 7.17

Šolski viri, ki podpirajo branje

Po državah je povprečno 43 odstotkov učencev obiskovalo šole, ki so poročale o primernih razpoložljivih sredstvih, le 18 odstotkov učencev je hodilo v šole, ki jih je prizadelo pomanjkanje sredstev. Učenci šol, ki niso poročali o pomanjkanju ali neprimernosti sredstev, so imeli v glavnem višje bralne dosežke kot tisti, ki jih je prizadelo pomanjkanje.

Dostop do interneta v šolah je predstavljen v preglednici 7.20, skupaj s povprečnim številom računalnikov, ki so na voljo v šolah. Le v redkih državah so imeli učenci na vseh računalnikih dostop do interneta. Hongkong in Islandija sta bili edini državi, kjer je bil internet dostopen na vseh računalnikih za vsaj tri četrtine njihovih učencev. Po mednarodnem povprečju je 42 odstotkov učencev hodilo v šole, kjer internet na računalnikih ni bil dostopen. Skoraj nihče od učencev Irana, Kuvajta in Moldavije ni imel na šoli dostopa do interneta.

Preglednica 7.20

2.9 Samopodoba otrok, njihov odnos do branja in zunajšolske dejavnosti

Bralne dejavnosti doma in šoli spodbujajo in krepijo pozitiven odnos učenca do branja. V večini držav je glavni cilj bralnih učnih načrtov pozitiven odnos učenca do branja. Učenci, ki radi berejo, navadno berejo bolj pogosto in tako širijo znanje, književno izkušnjo ter izpopolnjujejo sposobnost razumevanja.

Kakšen je odnos otrok do branja?

PIRLS je pogled otrok na branje za zabavo raziskal tako, da je sestavil indeks Odnos učencev do branja. Indeks je nastal na osnovi strinjanja učenk in učencev z naslednjimi trditvami, ki se nanašajo na branje:

- * Berem le, če moram.
- * Rad/a se pogovarjam o knjigah.
- * Vesel/a bi bil/a, če bi mi kdo podaril knjigo.
- * Mislim, da je branje dolgočasno.
- * Uživam v branju.

Otroci so lahko izbirali med štirimi odgovori: zelo se strinjam, delno se strinjam, delno se ne strinjam in sploh se ne strinjam. Rezultati teh odgovorov so prikazani v preglednici 8.1.

Tabela 8.1: Indeks učenčevega odnosa do branja

države	visok indeks		srednji indeks		nizek indeks		odstotek učenk in učencev z visokim indeksom odnosa do branja
	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	
Iran	71 (1,9)	432 (4,0)	27 (1,8)	375 (4,7)	3 (0,3)	344 (14,5)	○
Moldavija	65 (1,9)	506 (4,3)	33 (1,9)	470 (4,7)	2 (0,3)	~ ~	○
Makedonija	62 (1,5)	480 (4,0)	37 (1,5)	395 (5,7)	1 (0,2)	~ ~	○
Grčija	61 (1,7)	536 (3,8)	33 (1,4)	509 (4,9)	6 (0,6)	507 (9,3)	○
Romunija	60 (1,7)	539 (4,5)	38 (1,7)	476 (6,2)	1 (0,2)	~ ~	○
Bolgarija	60 (1,6)	573 (3,3)	36 (1,4)	524 (4,8)	4 (0,5)	510 (10,8)	○
Turčija	59 (1,5)	478 (3,3)	40 (1,4)	410 (4,6)	1 (0,2)	~ ~	○
Slovenija	59 (1,4)	523 (2,4)	35 (1,3)	475 (3,4)	6 (0,6)	469 (6,9)	○
Francija	58 (1,1)	548 (2,4)	39 (1,2)	499 (3,3)	3 (0,3)	480 (5,9)	○
Ciper	57 (1,3)	513 (3,5)	37 (1,0)	471 (3,6)	7 (0,7)	486 (7,0)	○
Italija	56 (1,3)	555 (2,5)	38 (1,2)	524 (3,2)	6 (0,5)	523 (5,0)	○
Rusija	54 (1,8)	544 (3,8)	42 (1,7)	510 (6,0)	4 (0,4)	519 (6,0)	○
Kanada	54 (1,0)	566 (2,4)	38 (1,0)	523 (2,6)	8 (0,4)	511 (4,7)	○
Švedska	54 (1,1)	581 (2,1)	39 (0,9)	542 (2,6)	7 (0,6)	520 (4,6)	○
Singapur	54 (1,3)	561 (4,6)	42 (1,2)	490 (5,8)	5 (0,3)	506 (7,2)	○
Nova Zelandija	51 (1,3)	560 (4,2)	41 (1,3)	499 (4,4)	8 (0,8)	507 (6,9)	○
Nemčija	50 (0,9)	563 (1,8)	40 (0,7)	520 (2,5)	10 (0,5)	510 (3,2)	○
Madžarska	50 (1,2)	565 (2,7)	40 (1,0)	525 (2,4)	10 (0,8)	522 (4,2)	○
Hongkong	49 (1,2)	545 (2,7)	46 (1,1)	513 (3,5)	5 (0,3)	510 (6,9)	○
Kuvajt	49 (1,2)	419 (4,6)	47 (1,2)	385 (5,2)	4 (0,4)	371 (14,5)	○
Islandija	49 (1,0)	538 (1,9)	45 (1,0)	495 (1,9)	6 (0,4)	471 (4,3)	○
Maroko	48 (2,2)	383 (12,7)	49 (2,2)	323 (10,2)	3 (1,0)	319 (19,7)	○
Škotska	47 (1,3)	554 (3,9)	42 (1,1)	510 (4,3)	11 (0,9)	498 (5,6)	○
Kolumbija	47 (1,6)	445 (5,1)	50 (1,5)	405 (5,0)	3 (0,3)	433 (8,3)	○
Litva	46 (1,5)	560 (2,5)	48 (1,4)	531 (3,1)	6 (0,6)	524 (5,8)	○
Izrael	44 (1,4)	534 (3,1)	48 (1,2)	488 (3,9)	8 (0,6)	508 (6,0)	○
Anglija	44 (1,4)	584 (3,9)	43 (1,2)	531 (3,8)	13 (0,9)	521 (5,2)	○
Norveška	44 (1,2)	529 (3,4)	47 (1,0)	481 (3,4)	9 (0,6)	460 (6,7)	○
Slovaška	44 (1,5)	540 (3,0)	50 (1,3)	504 (3,4)	6 (0,6)	495 (5,7)	○
Nizozemska	43 (1,3)	575 (2,4)	42 (1,0)	543 (2,8)	15 (0,8)	528 (3,6)	○
Argentina	43 (1,3)	453 (6,4)	52 (1,1)	417 (5,7)	4 (0,5)	424 (11,6)	○
Latvija	43 (1,6)	566 (2,6)	49 (1,5)	530 (2,6)	8 (0,6)	528 (3,7)	○
ZDA	42 (1,1)	569 (3,7)	44 (0,9)	528 (4,4)	13 (0,9)	513 (5,1)	○
Češka	40 (1,2)	561 (3,2)	52 (1,2)	525 (2,7)	7 (0,6)	500 (3,7)	○
Belize	33 (1,4)	372 (6,9)	62 (1,4)	310 (5,2)	5 (0,6)	311 (9,3)	○
Medn. povprečje	51 (0,2)	524 (0,7)	43 (0,2)	479 (0,7)	6 (0,1)	478 (1,6)	○

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

Indeks učenčevega odnosa do branja

Indeks učenčevega odnosa do branja je izračunan iz učenčevega strinjanja z naslednjimi trditvami: berem samo, če moram; rad se pogovarjam o knjigah; vesel bi bil, če bi mi kdo podaril knjigo; branje je dolgočasno; uživam v branju. Povprečje je izračunano

Odnos učencev do branja je bil v glavnem pozitiven. Približno polovica otrok se je uvrstila v visoko kategorijo, čez 90 odstotkov učencev pa je bilo v visoki ali v srednji kategoriji. V Iranu, Moldaviji, Makedoniji, Grčiji, Romuniji in Bolgariji je bilo vsaj 60 odstotkov učencev na visoki ravni, največ jih je bilo v Iranu (71 %). V vseh državah so imeli učenci z najbolj pozitivnim odnosom do branja najvišje bralne dosežke.

Preglednica 8.2 predstavlja odstotke dečkov in deklic na vsaki ravni indeksa. V vseh državah je imelo več deklic pozitiven odnos do branja kot dečkov. V visoki kategoriji je bil precej višji odstotek deklic, v srednji in nizki kategoriji pa je bilo več dečkov. Po mednarodnem povprečju je bilo v visoki kategoriji 60 odstotkov deklic in 42 odstotkov dečkov. Največja razlika (vsaj 24 %) v visoki kategoriji je bila med deklicami in dečki na Cipru, Nizozemskem, v Latviji, Litvaniji, Singapurju in Sloveniji.

Preglednica 8.2

Otroci in samoocenjevanje bralnih sposobnosti

Učenci se zavedajo svojih sposobnosti in omejitev pri delu v šoli. Pozitivno dojetje lastnih bralnih sposobnosti lahko vpliva na vztrajanje pri nalogah in lahko spodbudi udeleževanje učencev v različne dejavnosti.

PIRLS je učenčev samoocenjevanje bralnih sposobnosti raziskal tako, da je učence prosil, da odgovorijo na naslednje trditve:

- * Branje se mi zdi lahko.
- * Ne berem tako dobro kot moje sošolke in sošolci.
- * Glasno branje je zame težko.

Na osnovi teh odgovorov je PIRLS ustvaril indeks Dojetje bralnih sposobnosti. Rezultati tega indeksa so prikazani na preglednici 8.3.

Tabela 8.3: Indeks učenčevega dojemanja lastnega branja

države	visok indeks		srednji indeks		nizek indeks		odstotek učenk in učencev z visokim indeksom odnosa do branja
	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	
Italija	56 (1,2)	558 (2,3)	41 (1,1)	523 (3,3)	4 (0,4)	498 (6,2)	C
Švedska	54 (0,8)	581 (2,2)	43 (0,8)	541 (2,7)	2 (0,2)	~ ~	C
Bolgarija	52 (1,4)	583 (3,3)	44 (1,3)	524 (4,4)	4 (0,4)	500 (9,4)	C
Slovenija	52 (1,1)	528 (2,1)	45 (1,1)	478 (2,8)	3 (0,3)	438 (11,2)	C
Ciper	51 (0,8)	521 (3,6)	45 (0,8)	471 (3,0)	3 (0,4)	444 (10,7)	C
Izrael	51 (1,0)	535 (2,7)	46 (0,9)	486 (3,5)	3 (0,3)	458 (10,1)	C
Grčija	49 (1,0)	544 (3,7)	48 (1,1)	510 (3,8)	3 (0,3)	478 (14,1)	O
Norveška	49 (1,1)	531 (3,3)	47 (1,1)	477 (3,6)	4 (0,4)	412 (8,7)	O
Nizozemska	48 (0,9)	568 (2,8)	47 (0,9)	546 (2,5)	5 (0,4)	508 (5,4)	O
Islandija	48 (0,8)	536 (1,8)	49 (0,8)	497 (1,9)	3 (0,3)	452 (8,4)	O
Madžarska	47 (1,0)	572 (2,2)	46 (1,1)	524 (2,4)	7 (0,5)	486 (5,0)	C
Kuvajt	46 (0,9)	424 (4,0)	50 (0,9)	382 (4,9)	4 (0,4)	364 (10,1)	O
ZDA	46 (1,3)	569 (3,7)	47 (1,1)	525 (4,5)	7 (0,6)	490 (7,0)	O
Kanada	46 (0,8)	570 (2,5)	49 (0,7)	528 (2,7)	5 (0,3)	490 (5,3)	O
Makedonija	45 (1,3)	490 (3,9)	53 (1,3)	413 (5,1)	2 (0,3)	~ ~	O
Nemčija	43 (0,8)	564 (2,4)	50 (0,8)	526 (2,0)	6 (0,3)	494 (4,0)	O
Romunija	42 (1,5)	545 (5,1)	54 (1,4)	493 (4,9)	4 (0,7)	452 (12,7)	O
Turčija	40 (1,3)	484 (4,0)	58 (1,3)	429 (3,7)	3 (0,3)	393 (13,6)	C
Slovaška	37 (1,2)	544 (3,0)	56 (1,2)	506 (3,1)	6 (0,5)	481 (6,5)	C
Rusija	36 (1,2)	552 (3,7)	57 (1,0)	518 (4,5)	7 (0,7)	494 (12,5)	C
Škotska	36 (1,4)	560 (4,0)	57 (1,3)	515 (4,2)	8 (0,6)	486 (5,7)	C
Singapur	35 (0,9)	556 (4,7)	59 (0,8)	516 (5,4)	5 (0,3)	487 (6,6)	O
Moldavija	34 (1,8)	523 (5,5)	60 (1,8)	479 (3,7)	6 (0,6)	465 (7,2)	C
Češka	33 (1,0)	560 (3,4)	60 (1,0)	530 (2,5)	6 (0,5)	496 (5,1)	O
Anglija	33 (0,9)	588 (3,6)	58 (1,0)	542 (3,8)	9 (0,5)	493 (6,6)	O
Litva	32 (1,0)	572 (3,5)	60 (1,1)	533 (2,7)	8 (0,6)	514 (5,3)	C
Nova Zelandija	32 (0,9)	572 (3,9)	61 (1,0)	514 (4,3)	7 (0,5)	483 (8,5)	C
Iran	31 (1,7)	452 (4,7)	66 (1,6)	399 (3,8)	3 (0,3)	361 (12,2)	C
Maroko	31 (1,8)	386 (13,9)	65 (1,8)	336 (8,8)	4 (0,7)	350 (24,4)	C
Latvija	28 (1,1)	579 (2,7)	60 (1,1)	535 (2,5)	11 (0,7)	517 (3,9)	C
Francija	28 (0,9)	549 (3,0)	66 (0,9)	521 (2,6)	6 (0,4)	486 (6,0)	C
Argentina	26 (1,2)	473 (6,5)	69 (1,2)	420 (5,2)	5 (0,5)	396 (12,8)	C
Kolumbija	23 (1,1)	467 (6,2)	72 (1,1)	411 (4,3)	4 (0,5)	412 (9,8)	C
Belize	23 (1,2)	380 (7,4)	69 (1,3)	317 (5,0)	8 (0,6)	296 (10,2)	C
Hongkong	23 (0,8)	549 (3,7)	69 (0,8)	525 (3,2)	9 (0,5)	509 (4,3)	C
Medn. povprečje	40 (0,2)	530 (0,7)	55 (0,2)	485 (0,7)	5 (0,1)	457 (1,6)	C

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

Indeks učenčevega dojemanja lastnega branja

Indeks učenčevega dojemanja lastnega branja je izračunan s pomočjo učenčevega strinjanja (4 stopenjska lestvica) glede trditve o tem, kako dobro ocenjuje svoje branje, sicer: a) branje je zame lahko, b) ne berem tako dobro, kot moje sošolke in sošolci, c) glasno branje je zame zelo težko. Odgovori so bili kodirani od 1 do 4, in sicer 1 za zelo se ne strinjam do 4 za zelo se strinjam. Odgovora (b) in (c) sta bila točkovana v obratnem redu. Visok indeks ocene lastnega branja predstavlja povprečje nad 3 do 4, srednji indeks povprečje od vključno 2 do 3, nizek indeks pa povprečje od 1 do 2.

Mednarodno je bilo manj kot pol učencev (40 %) na visoki ravni indeksa. Odstotek je po posameznih državah nihal od 23 do 56 odstotkov. V šestih državah, na Švedskem, Cipru, v Italiji, Bolgariji, Sloveniji in Izraelu, je bilo več kot pol učencev v visoki kategoriji. Po vseh državah je bila v povprečju večina učencev v srednji kategoriji (55 %), le 5 odstotkov učencev

je bilo v nizki kategoriji. Otroci s pozitivno samopodobo glede branja so imeli v vseh državah višje dosežke.

Odstotki dečkov in deklic vsake ravni indeksa so prikazani na preglednici 8.4. Po mednarodnem povprečju je bilo v visoki kategoriji več deklic kot dečkov (43 % in 36 %). Italija in Švedska sta edini državi, kjer je bilo več kot 50 odstotkov dečkov in deklic v visoki kategoriji. V večini držav je imelo pozitivno samopodobo glede branja več deklic kot dečkov. Na Islandiji in Nizozemskem ni bilo glede spola na nobeni ravni večje razlike. Na Škotskem, v Angliji, Franciji in ZDA pa ni bilo pomembnejših razlik v odstotku deklic in dečkov na visoki ali srednji ravni.

Kako pogosto se otroci udeležujejo zunajšolskih bralnih dejavnosti?

Otroci se udeležujejo mnogih zunajšolskih bralnih dejavnosti, pa naj gre za branje ali pogovor o branju z družinskimi člani. Doma učenci berejo besedila različnih oblik v različne namene. Berejo zgodbe, romane, stripe, knjige, revije, časopise ali druga stvarna gradiva. Vključevanje v bralne dejavnosti zunaj šole lahko podpira notranjo motivacijo učencev za branje in učenje ter širi obseg splošne razgledanosti učenca.

Po mednarodnem povprečju je 40 odstotkov učencev poročalo, da za zabavo berejo vsak dan ali skoraj vsak dan, 69 odstotkov pa vsaj enkrat na teden. V Bolgariji, Franciji, Litvaniji, Rusiji, Moldaviji in na Islandiji je več kot pol učencev poročalo, da za zabavo berejo vsak dan ali skoraj vsak dan. Skoraj v vseh državah so imeli učenci, ki so poročali, da vsak dan ali skoraj vsak dan berejo za zabavo zunaj šole, višje povprečne bralne dosežke kot tisti, ki so za zabavo brali bolj poredko.

Preglednice od 8.6 do 8.9 obsegajo podatke o tem, kako pogosto učenci berejo različne vrste besedil. Učenci so poročali, kako pogosto zunaj šole berejo zgodbe ali romane (preglednica 8.6). Po mednarodnem povprečju sta skoraj dve tretjini učencev (62 %) poročali, da bereta zgodbe ali romane vsaj enkrat na teden. Najvišji odstotek učencev, ki so zgodbe ali romane brali vsak dan ali skoraj vsak dan, je bil v Kolumbiji, Rusiji in Singapurju. Na Češkem, Norveškem, Slovaškem, v Latviji, Italiji in Nemčiji je več kot pol učencev poročalo, da zgodbe ali romane berejo dvakrat na mesec ali manj.

Preglednica 8.6

Preglednica 8.7 predstavlja ločeno po spolu poročila učencev o tem, kako pogosto berejo zgodbe ali romane zunaj šole. Med učenci, ki so zgodbe ali romane brali vsak dan ali skoraj vsak dan, je bil v vseh državah odstotek deklic večji ali enak kot odstotek dečkov. Samo na Cipru, v Iranu, Maroku in Romuniji ni bilo večje razlike med odstotki deklic in dečkov. Po mednarodnem povprečju so po vseh državah več kot dve tretjini deklic (70 %) in več kot polovica dečkov (55 %) brali zgodbe ali romane vsaj enkrat na teden. Več kot 50 odstotkov deklic iz Italije in Slovaške je poročalo, da zgodbe ali romane berejo dvakrat na mesec ali manj. Vsaj pol dečkov iz Nemčije, Italije in Slovaške nikoli ali skoraj nikoli ne bere zgodb ali romanov zunaj šole.

Preglednica 8.7

Podatki o tem, kako pogosto učenci berejo razlagalna besedila izven šole (knjige, ki kaj razlagajo, revije, časopisi, navodila in priročniki), so predstavljeni v preglednici 8.8. V povprečju je 18 odstotkov učencev poročalo, da razlagalna besedila berejo vsak dan ali skoraj vsak dan. Večina učencev je poročala, da taka besedila berejo enkrat ali dvakrat na teden. Nizozemski in švedski učenci so poročali, da razmeroma malo berejo razlagalna besedila. V teh državah je najmanjši odstotek učencev poročal, da razlagalna besedila bere vsaj enkrat ali dvakrat na teden (27 % in 37 %), največji odstotek učencev pa je poročal, da nikoli ali skoraj nikoli ne bere takih besedil enkrat ali dvakrat na mesec ali manj (72 % in 63 %). Samo v Argentini, Bolgariji, Kolumbiji, Kuvajtu, Makedoniji in Turčiji je več kot četrtnina učencev poročala, da razlagalna besedila bere vsak dan.

Tabela 8.8: Učenke in učenci izven šole berejo, da bi prišli do informacij*

države	vsak dan ali skoraj vsak dan		enkrat ali dvakrat tedensko		enkrat ali dvakrat mesečno		nikoli ali skoraj nikoli	
	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek	odstotek otrok	povprečni dosežek
Anglija	12 (0,8)	530 (6,0)	43 (1,1)	548 (3,5)	37 (1,2)	568 (4,5)	8 (0,6)	549 (7,5)
Argentina	30 (1,1)	419 (6,5)	41 (1,1)	433 (5,9)	23 (1,2)	435 (8,4)	6 (0,6)	439 (12,6)
Belize	18 (1,6)	344 (7,6)	41 (1,2)	340 (6,0)	31 (1,4)	316 (6,8)	9 (0,8)	300 (11,8)
Bolgarija	27 (1,2)	560 (4,8)	44 (1,2)	560 (3,8)	21 (1,1)	549 (5,5)	7 (1,0)	494 (12,0)
Ciper	15 (0,6)	485 (4,9)	53 (1,1)	500 (3,3)	29 (1,2)	500 (4,3)	4 (0,4)	461 (10,9)
Češka	13 (0,9)	520 (3,9)	47 (1,2)	541 (2,2)	33 (1,1)	542 (2,9)	7 (0,7)	533 (6,3)
Francija	12 (0,6)	514 (4,2)	39 (0,9)	526 (3,2)	39 (1,0)	529 (2,8)	11 (0,6)	528 (4,9)
Grčija	12 (0,9)	513 (5,9)	51 (1,5)	521 (4,4)	32 (1,1)	536 (4,5)	5 (0,5)	532 (10,3)
Hongkong	8 (0,5)	523 (5,1)	43 (1,0)	533 (3,4)	40 (0,8)	527 (3,1)	8 (0,5)	519 (5,2)
Iran	14 (0,8)	424 (5,9)	39 (1,4)	426 (4,4)	38 (1,4)	412 (4,7)	10 (0,9)	372 (8,0)
Islandija	9 (0,5)	508 (5,2)	33 (0,8)	516 (2,1)	40 (0,8)	514 (2,2)	18 (0,7)	514 (3,5)
Italija	12 (0,7)	534 (4,7)	39 (0,9)	543 (2,9)	38 (1,0)	543 (2,8)	11 (0,6)	544 (4,9)
Izrael	22 (1,0)	492 (5,3)	43 (1,0)	510 (3,4)	27 (0,9)	524 (4,2)	8 (0,5)	539 (6,8)
Kanada	13 (0,6)	534 (3,9)	41 (0,7)	546 (2,7)	36 (0,8)	549 (2,8)	10 (0,5)	539 (4,4)
Kolumbija	39 (2,3)	405 (5,5)	39 (1,6)	438 (5,8)	18 (1,4)	437 (7,0)	3 (0,4)	435 (14,2)
Kuvajt	25 (1,0)	410 (4,9)	43 (1,4)	404 (4,0)	24 (1,1)	393 (6,4)	8 (0,8)	372 (12,3)
Latvija	19 (0,9)	538 (3,8)	52 (1,4)	545 (2,6)	25 (1,4)	550 (3,6)	4 (0,4)	557 (5,4)
Litva	21 (1,0)	537 (3,7)	52 (0,9)	547 (2,9)	25 (1,2)	545 (4,0)	2 (0,2)	~ ~
Madžarska	19 (0,8)	536 (3,2)	46 (0,9)	548 (2,6)	28 (1,0)	546 (2,8)	7 (0,4)	536 (5,6)
Makedonija	37 (1,4)	445 (5,5)	47 (1,4)	452 (5,0)	14 (0,9)	441 (8,1)	2 (0,5)	~ ~
Maroko	11 (1,1)	343 (12,5)	39 (1,8)	341 (8,2)	32 (2,0)	350 (9,0)	17 (2,9)	389 (36,5)
Moldavija	18 (1,5)	491 (5,0)	45 (1,9)	500 (5,1)	29 (1,6)	490 (4,3)	7 (1,1)	474 (8,0)
Nemčija	14 (0,6)	531 (3,1)	38 (0,8)	543 (2,2)	35 (0,7)	544 (2,6)	13 (0,6)	532 (3,0)
Nizozemska	4 (0,5)	530 (6,8)	23 (0,7)	546 (3,7)	43 (0,9)	559 (2,5)	29 (0,9)	558 (2,9)
Norveška	10 (0,7)	485 (6,1)	38 (1,1)	502 (3,0)	38 (1,1)	506 (3,8)	13 (1,0)	491 (6,3)
Nova Zelandija	15 (0,9)	515 (6,2)	42 (1,1)	530 (4,4)	34 (1,1)	540 (4,0)	9 (0,7)	528 (8,1)
Romunija	19 (1,4)	510 (5,3)	48 (1,4)	523 (5,0)	28 (1,4)	510 (6,3)	4 (0,5)	454 (10,8)
Rusija	20 (1,0)	516 (6,1)	48 (1,2)	531 (4,7)	27 (1,0)	535 (4,8)	5 (0,7)	530 (5,6)
Singapur	24 (0,7)	533 (5,6)	47 (0,6)	531 (5,3)	24 (0,6)	525 (5,4)	4 (0,3)	508 (9,6)
Slovaška	20 (0,9)	514 (4,9)	49 (1,0)	524 (2,8)	26 (0,9)	520 (3,3)	5 (0,5)	481 (10,7)
Slovenija	23 (1,1)	501 (3,3)	46 (1,1)	504 (2,5)	25 (0,9)	506 (3,1)	5 (0,5)	480 (7,5)
Škotska	14 (0,8)	511 (5,9)	43 (1,1)	530 (4,4)	35 (1,3)	539 (4,4)	8 (0,7)	513 (10,1)
Švedska	6 (0,4)	557 (5,3)	31 (0,7)	561 (2,9)	41 (0,8)	566 (2,4)	22 (0,9)	554 (3,3)
Turčija	29 (1,6)	465 (4,8)	44 (1,2)	454 (3,9)	22 (1,3)	438 (4,2)	5 (1,2)	385 (15,1)
ZDA	17 (0,9)	527 (5,1)	44 (1,0)	542 (3,8)	30 (1,0)	556 (4,2)	8 (0,6)	544 (7,7)
Medn. povprečje	18 (0,2)	494 (0,9)	43 (0,2)	504 (0,7)	31 (0,2)	504 (0,8)	9 (0,1)	490 (1,9)

Vir: Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001

* Podatki so pridobljeni iz Vprašalnikov za učenke in učence, in sicer iz odgovorov na vprašanja, kako pogosto berejo: knjige, ki razlagajo stvari; revije; časopise; navodila. Povprečje je izračunano s pomočjo 4 stopenjske lestvice. Vsak dan ali skoraj vsak dan = 1, enkrat ali dvakrat tedensko = 2, enkrat ali dvakrat mesečno=3, nikoli ali skoraj nikoli = 4. Povprečje od 1 do 1,75 označuje branje vsak dan ali skoraj vsak dan, povprečje od vključno 1,75 do 2,5 pomeni branje enkrat do dvakrat tedensko, povprečje nad 2,5 do 3,25 pomeni branje enkrat do dvakrat mesečno, povprečje nad 3,25 do 4 pa branje nikoli ali skoraj nikoli.

Preglednica 8.9 kaže ločeno po spolu poročila učencev o branju razlagalnih besedil zunaj šole. Po mednarodnem povprečju je 62 odstotkov deklic in 59 odstotkov dečkov bralo razlagalna besedila vsaj enkrat na teden. V Kolumbiji in Makedoniji je več kot tri četrtine dečkov in deklic bralo razlagalna besedila vsaj enkrat na teden. Razlika po spolu je bila pri branju razlagalnih besedil manj izrazita kot pri branju zgodb in romanov. Precej višji odstotek

dečkov s Cipra, Švedske in iz Grčije je razlagalna besedila zunaj šole bral vsak dan ali skoraj vsak dan. Precej višji odstotek deklic iz Bolgarije, Nove Zelandije in Škotske je bral razlagalna besedila zunaj šole vsaj enkrat na teden.

Preglednica 8.9

Kako pogosto otroci gledajo televizijo

Preglednica 8.12 predstavlja navedbe otrok o tem, kako pogosto gledajo televizijo ali video ob navadnih šolskih dnevih. Po mednarodnem povprečju je 43 odstotkov otrok poročalo, da gledajo televizijo ali video 1-5 ur na dan (v povprečju 2 uri na dan). Vsaj pol učencev v Belizeju, Nemčiji, Grčiji, Iranu, Italiji, Kuvajtu, Maroku, Rusiji, Turčiji, na Norveškem in Islandiji je poročalo, da gledajo televizijo ali video manj kot eno uro na dan. Več kot tretjina učencev v Argentini, Angliji, Izraelu in na Slovaškem je gledala televizijo ali video tri ure na dan ali več.

Preglednica 8.12